

המחנה

עיתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר ההתימה על המצפה

באוסטריא אונגרי :
 לשנה 7. — כתרין
 חצי שנה 3.50
 לרבע 1.75
 באשכנז :
 לשנה 8. — כתרין
 ביתר הארצות :
 לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.
 "רמת המצפה"
 נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולה עתה משהיה
 וכפני חסר ספרותי יותר מאשר עד כה.
 אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
 מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
 לפי גדל השטח.
 ברכת סוף 60 הלר. הודעת אירוסין כתר.
 זו או זו בראש הגליון שני כתרין
 המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
 רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
 מקום בית הראוי הקודם.
 קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה
 „HAMICPE“ Kraków.
 (בהוץ לארץ להוסיף : Oesterreich)
 בע"פ: רחוב סעאסטיאנא 32

Kraków, 22 Lipca 1910.

גליון כה.

קראקא, ט"ו תמוז פ' פינחס התר"ע.

את היהדות מטרומיה אל תחתיות חיי אהינו הרחוקים
 ממנה באשר הם שם; אלה יבקשו להשיב את שרידי
 ישראל ישנית אל הר סיני אל גדות הירדן, אל גבולות
 ארץ העברים, ולהשמיעם את קול אלקים ונביאיו
 המדברים אל העם בלשונו, ואלה יאמרו: שמע ישראל—
 בכל לשון שאתה שומע... ובכן יש לנו מעבר מזה
 נסיונות ומאמצים, אשר מנתם להגדיל ולהאדיר תורה
 ולקה, לנטוע את אהבת שפתנו בלב הילדים תלמידי
 בית-הספר, מוסדות הדור הבא, ובלב האנשים הבאים
 בימים, אשר עוד לא רחקו בלה מלישון משה וישעיה,
 אהובת נעוריהם, להפיץ את המלה העברית ע"י יסוד
 ביבליותיקות וכ"ע עברים; ומעבר מזה תרגומים מעברית
 לרומנית — מוזן קל ונוח להתעכל לצעירינו,
 אשר אין בהם כח לכלכל נפישם היבש להם אכירים
 מן הנמצא באוצרותינו המלאים המפיקים מן אל זן,
 ובעבודתם בשתי הדרכים האלה בעלי התרבות העברית
 מתגלים בכבודות, שבע מכשולים על דרכם — כי
 על כן ארוכה היא — ועוזר וסומך ומשכיל אל הפעם
 מאת אשר להם המשפט והיכלת — אין, אך ידויהם
 לא תרפינה ורוחם לא תקצר ותקותם לא תאבד;
 ובעלי התרגומים עושים גם יכורים, כי ברבים היו
 עמם והעם מבין אל כל מעשיהם, ע"כ ידו תכון עמם,
 והנם מוסיפים היל — ומוסיפים לנכר את קדשי ישראל,
 את לישונו ואת כל אשר נמצא באוצרותיה, למען
 קדיש את העם...

יבקשו אבות התלמידים משתי המדרגות הקודמות,
 למחר להכתיב את בניהם בעוד מועד, וכן הרוצים
 להכתיב בניהם למדרגה הראשנה עליהם להודרה
 ולפנות אל מר היים ווינדלינג בלשבת "גרעשאם"
 רחוב גראדצקא 18, או ברחוב גערטרודא 29 או אל
 מר שלמה ישפירא בבית ההוא.
 הועד של חברת יסוד בית ספר עברי בקראקא.

דרך קצרה — וארוכה.

על-אדות התרגומים.

כאשר נעור הרוח הלאומי בקרב אהינו ברומניה,
 בדור האחרון הזה ורבים ישמעו את קול אלקים מתהלך
 במחנה ישראל מסביב וידעו כי ערומים הם — ערומים
 מדעת היהדות וכל אשר לה — קמו ויתעוררו אנשי
 לבב כה וכה ויהישבו מחיבות ויקנו תחבולות, להשיב
 את המונינו מקמטנס ועד גדולם אל מקור חיי העם,
 אל התרבות העברית, ואם אמנם בעצם הדבר הזה הפיץ
 אחד ולב אחד לכל מצדיקי הרבים ההם, אך הדרכים
 אשר ישמש להם למצא הפעם — הדרכים אשר גם
 לפני כל יתר אהינו בני הגולה ואשר היו לפניהם כל
 ימי נדודינו מכבל ועד הנה — ישתיים הנה למיניהן,
 האחת ארוכה וקצרה והישנית קצרה וארוכה: אלה
 יתאמצו להעלות את העם אל היהדות המקורית, אל
 תרבות ישראל הטהורה, המרחפת על כנתי גלותנו
 כרוח אלקים על פני מדבר העמים, כרישפי איש ילחבת-
 יה בראש האודים העשנים למקדש ה' ההרב, כריח
 ערונות הבשם בטרומי נאות, מדבר, ואלה יאמרו להוריד

שפרינה פרשל
 מאורשים בח' תמוז העת"ר
 זוינמשקה
 פרימצי וואהל
 מאורשים בח' תמוז עת"ר.
 סטופק
 מישארטקוב

מפנימיות לבי אכרך כמז"ט את אחי מר משה
 להתנות עם מ' הייצי שעכמער בזאלעישטישיק. מז"ט
 ריוב נחת להוריו.
 לוי מאזער — לונדון.

ספר טוב הנם!

כל הקונה מיזינו את הספר הסנציונלי רב הענין

הידות ההגרות הנפלאות על דבר עשרת השבטים

בעד ישי כתרין יקבל עמו יחד ספר טוב וגדול כמחוו
 הנם וחפשי. בספר הזה יזכה רק מי שיקנה מעכשו
 שום יודע עברית ואוהב ספרים אל נא יפסיד את ישעת
 הכשר הזאת. — בזקיפה (נאכנאחמע) אין כדאי לשלוח,
 כי מחיר הזקיפה בבית הדואר 55 הלר.

החברה, יסוד בית ספר עברי בקראקא מודיע
 בזה, שלשנת הלמוד הבאה תפתה, הוץ משתי המדרגות
 הקימות מכבר, עוד מדרגה ילישית ובשכיל הסדר

צעירינו ברומניה, אשר בעון אבותם, בני דור
 "הישכלה" ודהתבלולות, רחקו מנעוריהם מעל היהדות
 האמתית, העברית, מבקשים להם עתה, כי רוח התורה

גם באולם השני גדול הרעש, שם מחלקים
 כתנות, מנעלים ומלבושים ישנים, שנישלו מן הסביבה,
 כאן נתאסף ערב רב של דלים ורשים, שעניותם
 מגולתם, כל אחד מגזם ומפליג את אסונו ומכליט
 את מערומיו, זה לא הספיק להציל מן הדליקה את
 כריו וכסתיו זה אפילו לא את כסותו לעורו, אשתו
 של זה יחפה ובניו של הלו ערומים כיום הולדם,
 והחיוקו ישבעה אנשים בכנף בנר בלוי אחד ועשירים
 ידים, מושטות קראת מעיל מלוי, שעבר עליו כלה,
 בעין מלחמה בין הנאספים, בכעס של היה דורסת
 מתאמץ כל אחד לקפץ בראש ולהכליט את ישותו
 לעיני המחלק, שיתן רק לו התיכה הראויה להתכבד,
 הגופים מזיעים, הפנים פני להבים והעינים מפיקות
 מבטי איבה ושנאה איש אל אחיו שנדחק בכיכול
 לגבולו, כל אחד מקנא בחברו, מה שנתנו לו הוא
 מגונה ופסלת ואינו שוה פרוטה ומה שביד חברו הוא
 הישבה, הגון וראוי ויקר, גם אפיזודה מגוכחה אינה
 חסרה, הפקיד מוציא כבע של אשה ממועד רב השולים,
 ושם אותו בעצם ידו על ראש שרה'לי הזקנה הפסחת
 וכל הנאספים רוצים לעשות נחת-רוח להפריץ ומתחרים
 לצחוק בקול גדול למראה החכמה הנפלאה והרכה
 הזאת.

נוסד ועד של עזרה מהירה, שנים עשר חבריו
 הצים יהודים וחצים נוצרים ושר המסים בראשם נכנסו
 לישיבה ודנים בכבד-ראש, להמתיק את האסון, אחד
 החברים נותן דין וחשבון מפרטי המאורע, מאה בתים
 עלו על המוקד ואלף נפשות נשארו בלי מחסה.

אחרי השרפה.

מאת ישעיה פובס — פרמישלואן.

באולם הגדול של בית מועצת-העיר כפרשדנה
 גדול הדחק, כבר לחם ורבע ליטרא הלב לגלגלת
 מחלקים לננועי השרפה, ישתי ענלות מעונות לחם
 ישלחה עיר-המחוז ומן הכפרים הסמוכים הביאו הלב,
 ונשי האמידים של תמול שלשום באו עם העניים,
 לקבל התמיכה הארעית, אלה העניים, באו בחוצפה
 וצעקנות, הודפים את העוטים צפופים הצדה ונדחקים
 כאלמות ובחוק-יד אל השומר המחלק ואינם מסתפקים
 במועט, שנתן להם, אלא דורשים בחוקה ותובעים
 כפה מלא ובעזות; ואלה, נשי האמידים, מצמצמות
 את גופן לנמורה בלתי נראה, מכסות את פניהן
 מבושה ועומדות נכלמות ומסתירות עד שיגיע תורן,
 ובעינים מורדות ארצה הן מקבלות את לחם הקלוקל
 ומושיטות את הכלי בלי חמדה ובאונם כאלו בפאן
 יחד ופורשות באנחה ובישתקנות של יאוש, וכאשר
 נגישה לאהרונה נמלי הבישנית המיוחסת, אשר עמדה
 בקרן זוית ופניה אל הקיה והודיעו לה, שכבר אול
 הלחם ואפס דהלב מן הכד, התחילה בוכה בחשאי
 ודמעה אחר דמעה התגלגלה ונפלה מעיניה אל הכלי
 הריק אשר בימינה, עד שנכמרו עליה נחומי שר
 השומרים, ותחב לידה כתר שלם מכיסו, וכדברים
 כבושים נחם אותה והכמיחה, שגלוסקא וחלות לישבת
 ישלח לה הביתה, מבלי שתצטרך למרוח ולהדחק בין
 המקבלים.

פיליטון

בישבעה עשר בתמוז....

סָבִיב מְבַצְרֵינוּ הַתְּאֵסְפוֹ אוֹיְבֵינוּ
 נְיוֹכְלוּ לָהֶם וַיִּפְּלוּם;
 בְּדַמְיֵי־הַלְּיָנוּ הָאֲדִימוֹ שְׂמִינֵי,
 שְׂמִינֵי הַיָּפִים, הַפְּחֻזִים,
 אֲבָק הָאֲבָצְרִים, הַפִּצְקִים וְצָרִים
 הַהַשִּׁיד הַחֲרָסָה בְּרָמָה,
 וְדַמְיֵי־הָאֲמִלְלִים, הַהוֹלְכִים וְכָלִים,
 יִשְׁוּעוּ מִתּוֹךְ הָאֲדָמָה....

* * *

צָרִים הָעִיר אֵין נִתְמַלְאָה,
 מִתְקוֹת הַתְּרוֹקְנוּ הַלְּבָבוֹת,
 מְאֻלְפֵי־גִבּוֹרִים אֵין נַעֲשֶׂה
 אֶךְ צַפּוֹר בְּרִיּוֹת נַעֲלָבוֹת...
 וּכְנַפֵּי־הַחֲלוּמוֹת גּוֹזְזוּ
 וּנְשַׁמּוֹת הַשְּׁפָלוּ מְרָמָה....
 וְנִזְוֵי־נְפְשוֹת אֲמִלוֹת
 נִגְרָרִים עֲלֵי־הָאֲדָמָה....

משה ברניה.

דוונטיוב.

וגם היינו נצולים מן הערכוביא. על כל המענות הללו יש תשובות. לקבל ספר-למוד אחד בכל כתי-הספר, זהו לע"ע דבר כמעט בלתי אפשרי. לו היו כתי הספר גורמלים, כלומר: לו היו מקבלים כתובם אך ורק תלמידים בני שיש שנים, או כמובן אפשר היה להנהיג ספרי-למוד דומים ככל כהים. אולם לעת עתה מתקבלים לבתי-מדרש, מלבד ילדים קטנים, גם תלמידים ותלמידות בוגרים, מהם יש שבקרו כבר חדרים ומהם יש כאלה, שלא למדו עוד מאומה ואינם יודעים עוד מאומה. מוכן מאלו, שספר אחד יבשר לסוג אחד ולא יבשר לסוג השני. הערכוביא אינה נוראה ע"י רוב ספרי הלמוד. מורה טוב לא יבשר כל ספר בלתי הגון. למרות החפש הנתן למורים בכחירת הספרים, רבם משתמשים בספרים דומים. "שפתנו", "קורות העברים" "הדבור העברי" חלק שלישי נלמדים ברוב בתי-הספר. מכלי כל הסכמה קודמת והחלטה כללית. מלבד זה באים המכתבים החוזרים, הנשלחים למורים, לעזר בכחירה. ואם המורה בלתי הגון הוא יכולים לתת לידו את הספרים היותר הישנים וחזק ככל זאת לא יעשה. — המחירים נוראים! העקה על העם! — צועק בעל המאמר. אולם אין הש"ד נורא כאשר יתארוהו. מהיר ספר למוד לשנה הראשונה הוא החל משישים הלר וכלה בכתר ועשרים. מן המחירים הקצובים הללו נותנים עוד מוכרי הספרים הנחה. והכי זהו באמת מחיר גבוה? אמנם יש ספרי למוד לועזים, שמחירים נמוך, אולם מלבד שהם נפוצים לרבות, הם נדפסים על נייר גרוע מאד. אולם ינסו נא לקנות איזה ספר למוד לועזי, שנדפס כהדר קצת ויראו ישמחירו פי שלשה מאשר אצלנו. הספר "שפתנו", למשל, נדפס על נייר יקר ובהדר גודל וליד קטן הוא מספיק לישנת למוד שלמה. ומחירו כתר ועשרים, ה"לד" נדפס ג"כ לא גרוע ומחירו — בישישים הלר. אמנם יש ספרים למחלקות הגבוהות, שמחירם גדול מן הקודמים, אולם בערך למחיר הספרים הנלמדים בנימניה, מחירם זול. רבוי הספרים בישהוא לעצמו אינו ג"כ פגע כל כך נורא. הרבוי הוא לע"ע רק במקצוע אחד, במקצוע המתחילים והרבוזי הביא רק מוכה, כי ע"י ההתחרות השתדל כל מחבר לחדש ולתקן וזהו טיב מחברו. וסוף כל סוף הישגנו איזה ספרים טובים במקצוע זה. אולם יש מקצועות, שהם עוד עזובים ושעד היום הם דורשים עבודה ותקון. החסרונות הללו מרגשים לכל הבקי בעניני החנוך. ובכך לו גם החליטו המורים כועידתם להוציא ספרי למוד במקצועות שהחסרון מורגש ביותר גם אז לא היה כל יסוד להתנפל על אגודת המורים ולנכא לה אחרית רעה. אולם הידיעה הזאת אינה נכונה כלל. במשך כל הועידה לא הזכירו אף במלה אחת ע"א הוצאת ספרי למוד, אמנם החליטו להוציא לוח שנתי לילדים וחבורות

לולא חללו את צונו פעם בפעם לשומם לראוה לפני זרים, לולא מהרו לתרגם את תורתנו בכל ארצות נודנו ללשון הארץ היא, כי אז לא מהרו בני עמנו להזניח את לשון אבותם ועמם, את המפתח האדר לתורתנו, לדתנו, לקדש כל קדשי בני ישראל; כי אז, מי יודע, אולי היו גם החוקים באים אלינו ללמוד את תורתנו ממקורה, אולי אז הנפכה אל כל העמים שפה ברורה כהגיע עת בואם לקרא בשם ה' אלקי ישראל והלשון העברית נפוצה בכל הארצות תחת הרוטית ולדברי ימינו ולמצבנו בתוך העמים היו אז פנים אחרים...

לא אכחה, כי גם אנכי בהשמעי אל פעלת הרגע, שמח אשמח לפעמים, כי הוחל לתרגם מעברית ללשונות ארפה וכי עוד מעט ונודעה ספרתנו בשער בת רבים לשם ולתפארת נגד הגוים; גם אנכי שמחתי בכי לוי תרגמו שירי ביאליק לכל לשונות הגוים (ועוד יותר שמתתי לו היתה זאת נסכה, כי תכיר ארפה את משוררנו הגאוני הזה ונתן לו פרס ג"כ ל כמהרה כקוב...) אך אם נתבונן היטב בדבר נראה, כי הרכה יותר מזה היתה לנו סכה לשמוח לו היו לנו עד היום הומה, שקספיה, מוליה, גיתה, הינה, איכסן ועוד, בתרגום עברי.

(סוף יבא.)

מבש"ן

ובלוי

על המצפה.

מוענה.

אחרי ועידת המורים החמישית נדפס ב"המצפה" גליון י"ט מאמר בישי "חומרה יתרה", המכיל ידיעות בלתי נכונות והחלטות, שלא הוחלטו כלל, ועל יסוד הדברים האלה בא בעל המאמר לידי מסקנות זרות ומטילות אישמה על אגודתנו, אגודת המורים העברים. ובגליון כ"ג נדפס מאמר ישני "שלהם ושלנו" הנוגע לכתי הספר עצמו, מאמר המזלזל באותו המוסד, שאנו ושרבים מן הציונים העברים מקריבים כעדו קרבנות מחים, מאמר המפיץ על-אודות בית ספרנו מושגים עלולים לגרום נזק, להוציא מלב הקוראים את האישיות, ישכאו בישי המאמרים, מוכרזים אנו לענות, להעמיד את האמת על תלה, הועידה החליטה — אומר בעל המאמר הראשון — להוציא ספרי למוד, בעת אשר ספרי הלמוד נמצאים כבר כמספר גדול יותר מדי, ועל ידי רכזים הם מכניסים ערכוביא לכתי הספר, וגם אינם יכולים להיות נפוצים בכמות מרובה והלכך מהירם גדול, וזה מעיק על האכות; ומוטב היה, לפי דעת הכותב, להחזיק בספר למוד אחד, ואז היה מחירו נמוך

ק-ן עד מאד!...

הועד החליט פה אחד, להוציא קול קורא לעזרה בשפת המדינה ובשפה העברית, והאדבוקט ישטינהרין, שהיה באותה הישיבה, הראה תיכף את טוב-לכו ואת השתתפותו בצער הרבים וקבל על עצמו המרה, לחבר את "קול-קורא" הראשון, ובמחוח חשב, כמה גדולה אצילות נפשו ונדבתו, שהוא נותן להצבור האומלל בזה, שהוא מקריב לו את עתו ואת עמו בלי תשלום כל ישכר. לעומתו מצא נחמיה המורה הפרטי את עצמו מכובד עד מאד ונהנה הנאה משונה מהומנת הועד לכתוב קול קורא עברי. עתה יראה לכל, כמה מליצתו יפה, במלים מצלצלות ובצעעים קולניים יתאר את האסון כבל פרטיו ודקדוקיו, והדברים, דבריו, מעשה ידיו להתפאר, יצאו לאור באותיות מרובעות, בדפוס כדפוס...

בו ביום, כעוד הפצע הדיש והדם שותת ומטפטף, יצאו על-פי החלטה הועד, הנכאי ר"י יעקב והעורך-דין ישטינהרין ושר המסים, לקבץ נדבות בעד הנשרפים, ותחת הרשם המדבא של הנזק הרב והאסון המחריד הרכה העם לתת, ר"י אריה הכלי, המלוה כרבית, נלחם הרבה עם דעתו, כמה עליו לתת, שתהא נדבתו הגונה ולא פורנית יותר מדאי — חמשה או עשרה בתרים. הוא התכונן לנאום ארוך והתנצלות מרובה, אף-על-פי שביטו עומד על תלו, נגעה גם בו יד האיש לרעה, כמה וכמה חובות יש לו בין הנשרפים, שטרותיהם אינם עתה אלא חספא בעלמא, וראויים לצור על פי

נשכה כם, ענין לענות בו כנכול עמם ולא ימצאו. לא ימצאו — כי הציונות הריקה, ציונות מבלי תרבות ישראל, אשר הם קוראים ודוגרים בשמה לרוח היום, לא תשביע נפש שוקקה ולא יהיה לה ארץ-ימים; וללמוד עברית, למען היותם לא רק ציונים, כי-אם גם יהודים — ידמו כנפשם או יפתו כפיהם את המעוררים אותם על זאת, כי כבר עבר המועד וכי זקנו מנסות דבר כזה (אך לא עבר המועד ללמוד כל לשון אחרת וגם ולפיק ככלל...). ויהי כי לא מצאו עז כנפשם לשוב הבח אל היהדות ויאמרו למשוך את היהדות אליהם; לתרגם ללשונם, לרומנית, ספרים עברים או ספרים הכתובים בלשונות אחרות והמדברים על דברי היהודים והיהדות. ותוסד זה כישנה אגדת "המשכילים הצעירים ליהודי רומניה" והרב החכם ד"ר יעקב נאכט, אחד המעטים הנושאים את דגל היהדות הלאומית בארץ הזאת ברמה, פרש כנפיו עליה ויפה בה נשמת רוח חיים ויהי לה לפה ככתבי העתים ויעיש למענה תעמולה גדולה בארץ — תעמולה אשר יכול תוכל לעשות פרי כרכה כאמת, לו היתה מטרתה הפצת הלשון העברית בקרב צעירינו.

והנה אין ספק, כי כונת הרב החכם הזה רצויה; גם רואה אני בו מטרת הלל, אשר נטפל בענותו וכרוחו הטובה אל המבקשים ללמוד כל תורת ישראל על רגל אחת, בתקומו להוציא יקר מזולל, ואולם בכך הכבוד הרב, אשר יחש לכי ולב כל יודעו לאדם המעלה היה, איש הרוח והמעשד גם יחד, לא נוכל להשקיף על כל הענין הזה בעין טובה ובתקוה לאהרית טובה כמהו או לעשות כנפישנו שקף, לבלתי הגד לחכם הזה, האוהב אמת ומשפט, את אשר עם לבבנו: התועלת היוצאת מתרגום ספרים עברים ללשונות נכריות למען צעירינו מוטלת בספק גדול ובכל אופן יצא שכרו כהפסדו; תוצאותיו להוה ולעתיד שונות מאד: רגע אולי ימשכו התרגומים ככחם צעירים אחרים אל היהדות — ואחרי כן, ברוב הימים הבאים, יהיו לרחק את העם מן המקור הראשי לתרבות ישראל, מן הלשון העברית, על אחת שבע... אמנם זאת תורת האדם להתפעל ולהתרגש מפעלת הרגע, וגם החכמים הוגי דעות לא יחלצו ממנה; ואולם אם נתפשט כמעט קט את התחכרותנו עם המקום והזמן עד אשר נוכל להשקיף למרחוק, או נכחות נהוה ומישרים נשפוט, כעתו לא נודע אם היתה הצדקה ליהודי מצרים, אשר שמחו על תרגום התורה ליונית, או ליהודי א"י, אשר התעצבו על הדבר הזה; אך היום נביר ונדע, כי צדקו יהודי א"י מאחיהם כמצרים וכי היטיבו לראות מראשית אהרית, ובאמת סוף כל התרגומים האלה וכאלה עד היום הזה — הישך אפלה כמחנה ישראל, תחת מעט האור, אשר אולי יפצו החוצה אל מעבר לגבולותינו.

הצלוחית ובל כספו מונח על קרן הצבי, אפס בראות את גוכי הצדקה ואת שר המסים כראשם נפתמו טענותיו ובלכ דוי ואנחה מחונקת ובפנים מסכירים עשויים נתן המשים בתו נדכה בכת-אחת, בפעם הראשונה כימי חייו.

יצא גם הרב ובלוית השמש הוא סוכב הולך את כל ההובות והשכונות השורפות באש, בלב קרוע ומורתח הוא מביט על החרבן הנורא, על מפלת הבתים ועל המעשינות הכולטות למעלה כמעבות על בית הקברות, הוא נושם כככרות אל קרבו את העישן המחניק המתמר ועולה, את האוויר הספוג אבק רב, חום השמש וחום האש המלכת את האודים העשניים, מסביב, הוא משתעל ומכעבע, לוקח את מטפחת האף מכיסו ומיכש את הזעה מעל מצחו ופניו, הוא מטיל ארובות וקצרות, סוקר אל כל עבר ופנה, ולמרות החום והאוויר המחניק אינו מניח את מקומו, לשוב על עקביו במרם גמר מלאבותו, הליכתו בקדש זו לישם מצוה, לזכות את הרבים, הרועה חס על צאן מרעיתו, פן חיי יבשלו ויפלו כמהמורות החטא ביודעים ובלא יודעים, בודון ובשגנה, הבתים עלו בלחב והעיר פרוצה, הרחובות נעקרו והמבואות נעשו מפולשים, ושבת ממשמשה ובאה וכדי שיהא מותר לישאת משא ביום המנוחה — הוא צריך למהר לתקן את העירוב!

שמונים אחוזים עניים מרודים, כלם כעירום וכחסר-כל, בלי גג וכלי מזון סעודה אחת, חמשה עשר אחוזים אנשים אמידים בניונים והמשה אחוזים עשירים וחמשה אחוזים היו כטוחים כככרות של אהריות, אך כמעט כלם פחות משווי האמתי של נוקם, ביחוד גדול נזקו של הגביר ר"י משלי, ביתו ורהיטיו ומטלטליו היקרים, כספו והכבו ותכשיטי אשתו נשרפו כליל, הוא, הנותן דין וחשבונו, מצא את אשתו של ר"י משלי, בלה מתמוגגת בדמעות, כשהיא יושבת ומחטמת באפר ביתה, למצא זכר מחרוזי פניניה ועגילי אזניה, אלה האחרונים לבד עלו לה כמחיר ישני אלפים כתר.

לשמע הרברים האלה נשתתקו כלם כמו כחרדת קסם ודומיה אלמת שררה ככית, רובם ככלם היו שקועים כמהיכות, ר"י יעקב, הנכאי של בית הכנסת וחבר הועד, נזכה, כי גם הוא ראה את אשת פישל הסנדלר, בוכה על משואת ביתה כישכעלה מחטט ומנקר בין האודים העשניים, למצא את אמוטיו ואת שטישו, הכלים הפשוטים הנחוצים למלאכתו, להחיות את ששת ילדיו, ור"י יעקב, הקרן מטבעו, משוה את דמעותיה של אשת הסנדלר לדמעותיה של אשת הגביר על אבדן תכשיטיה, מותרותיה, ורצה דוקא להכריע במחשבתו, על מי רחמנות יותר ואיזו דמעות ככרות יותר, אלו כמאונים עלו יהודי? — ושר המסים חשכ גם הוא על-דבר האסון, שקרה לר"י משלי: הכל שבבל אותן השנים לא ידע את האיש את כבוד עישורו, כי לפי ערכו — היה משלם מס

קצת מבניהם כבר ברחו העירה. אבל החשש הזה יש גם עתה. אם לא יעזבו האכרים עתה את הקרקע יעזבוהו אחרי שנים אחדות, בתום זמן התשלומים. בכל אופן עתידות המושבות להעזב. יהודים אינם יכולים לשבת פזורים בכך.

גלות אמריקה.

לפי חישובן המניסטריום הפנימי בארצות הברית באמריקה הצפונית נכנסו בשנה שעברה (מ' יולי 1908 עד יולי 1909) לארצות הברית 57,551 גולים יהודים. י"ג אחוזים מכל מאה גולים בכלל. מהם 31,057 זכרים, 26,494 נקבות, 15,210 טף (למטה מבני י"ד שנה). 21,118 מהם היו עניים, שלא הביאו בידם אף חמשים דולר. לפי ארצות מוצאם באו 39,150 מרוסיה, 8431 מאוסטריא, 1390 מרומניא, 8580 מישראל הארצות. 34,633 גולים יהודים נשארו בניו-יורק ויתרם נתפזרו במדינות. לפי משלח-ידם היו 8229 מהם ח'טים וסתם תופרים, 1125 רצענים, 1459 נגרים, 3274 סתם פועלים, 1196 עובדי אדמה, 481 אופים 464 קצבים, 456 חמשים (מורים, סופרים, מנגנים ותאטרונים). כל היהודים, שגלו לארצות הברית בעשר השנים האחרונות 990,182. עשרה אחוזים מכל הגולים. עד שנת 1906 גלו היהודים לאמריקה בכל שנה יותר ויותר ומאז נתמעטו. בשנת 1905 נכנסו 129,910, בשנת 1906 : 153,748. בשנת 1907 149,182, בשנת 1908 103,387 ובשנת 1909 57,551. קושי תנאי הכניסה עכבו את הנדידה לשם. — מהחשבון הזה למדנו, ישששים אחוזים ממאה גולים נשארו בניו-יורק והצטמצמות הזאת בעיר אחת, שיש בה כבר יותר ממיליון יהודים, גורמה שם עניות מופלגת ואבוד כל שעות היום לבקשת לחם יבש וכל הצרות והתלאות והתקלות, הנכרכות אחרי חיים מרים באלה: חסר חנוך, השחתת המדות והנמוס, חטאים נגד חקי הארץ, יציאה לתרבות רעה, נטיה לפריקת כל עול, חליים רעים, אנרחיות בפנים ואנטישמות בחוץ. הדחיה נגד יהודים מתחילה להתגלות כבר באופן מעורר פחד ויש לחוש שתפתה לשנאה עצומה, כזו שראינו שם נגד החינאים והכושיים.

פיריטון קמן.

עקירה והוספה.

על "הירים ידי עשו" נאמר במדרש: "מרמו ליה והוא אתי". מעולם לא הבינותי דברי המדרש עד שהחילותי לטפל בירי עשו ודברי המדרש מתבררים מאליהם. רמזתי לו לעשוי-סמום והוא בא ואינו נותן לי מנוחה. התפללו עלי ישרף ממני, פן יבא וילמפני בכל שבוע. לעת עתה בגליון של י"ז בתמוז, שנקונן בו על "בכל וגם שעיר", עוד נוכל לטפל בעשוי-סמום, אבל להבא אנא פטרוני ממנו.

בגרודק אצל לבוב נוסד בי"ם עברי ובעיר ההיא בי"ם עברי עדיין דבר חדש הוא ואיסור חדש חל עליו ולפי שהיה המורה מפליטי רוסיה היה מקום לקנאי סטארזינסקי להתגדר בו והלשינו אצל שר המחוז, כי הוא מרגל ומתקומם ומסרע המנוחה והבחור הובא לבית האסירים, יללה ומבוכה בטחנה הציונים וששון ושמחה בטחנה בלו: מופת! מפני כח המופת חתו גם בעלי טובותינו, שנתבקשו להעיד על הנתפש חנם, כי שקד העלילו עליו אנשי-הקדש, ועשו פשר ובקשו רק שיגרשו את הנאשם מן העיר ולא מן הארץ וכן נעשה לו. עוד מופת! ועתה תשאלוני, היכן מצאת בזה ידי עשו? יש פה רגלים ממהרות לרוץ לרעה, יש לשון רמיה, פה שקר, מלשינות, עדות שקר, שמחה לאיד, מסירה, הסגרת עבד אל ארצו, אבל הידים היכן הן? הרפו ממני ואראכם גם את ידי עשו. ידי עשו שמשו פה, למחוק מסדורי בלו את ברכת ולמלשינים. כי הרי לא יעלה על דעתכם, שאנשים המתפללים חמש פעמים בכל יום ולמלשינים אל תהי תקוה ילכו וילשינו ויקללו את עצמם בעמדם לפני משה"מ הקב"ה. אבל לא רק ברכה אחת מן הסדור עקרו אנשי קדש אלה, כי-אם גם את המזוזה מפתחם, בקלוזי החדשה שלהם הם אובלים ושותים ומשיחים וישינים זה ארבעה חרשים ולא נקבעו בה מזוזות. מי שאינו מאמין ילך

הוא איש מד נפש משרירי הנערים המורדים ברוסיה וחטף סכינו ותחברו בלב מחרפו, שנפל חלל על קידוש שם המכשפה שלו. בשבוע שעבר היה גמר-דין הרוצח ונדון למאסר קשה לשלש שנים, כלל גדול יש לנו ללמוד מן המשפט המזור הזה כי רבים מפורקי עול שלנו לא דעותיהם החפשיות והכרתם העיונית עקרו אותם מתוך היהדות, כי-אם תאות חקוי מעשי הגוים. הם יאמינו בכל הבל, בכל פתיות, אם רק שמעום מפי נכרים, כי לבם נוטה לאמונה, רק את היהדות יבזו, לא לפי שאינם יכולים להאמין בה, אלא רק לפי שאחרי יבזוהו, כבר ראינו, שגם נערים סוציאליים מבני ישראל, הנשבעים שבע ביום, כי אין ממש בתורה ובמנהגי היהודים, מאמינים במכשפות כאלה ובכל הבל זרים, אם אך לא מפי יהודים שמעום ועוד אחת למדנו מהמשפט הזה, לאיזו מדרגה יש רגשות ורגזנות הביאו המקרים האחרונים ברוסיה את צעירי אחינו, לאיזו קלות-דעת עלול בחור מר נפש כזה, יראה עני בשבט עברתו! הקורא לחברו גנב אינו מזמינו לדין ואינו נוקם בו בדברים, בנהוג בבני נמוס, אלא יורד עמו לחייו, תוחב מיד סבין אל לבו. זהו הפגרום הרוחני הגרוע הרבה יותר מהפגרומות הפיזיים. רצח אחר בגלל מכישף מודיע, "אונזער לעבען" מהעירה וודויסלב בפלך קילץ בפולין הרוסית, שם פרצה מגפה בילדים, מאין שם רופא אחזו היהודים ישם בסגולות קדמוניות, היינו לחפש באספה כללית בעון מי נשלחה המגפה, כפי הנראה אין ישם בחורים ציונים, כי האספה החליטה, ישסבת המגפה היא חטאת השמש בכיבה"י, כי — מכישף הוא. עדים העירו, כי בכל גסיסת יהודי נמצא הוא מתחבא, לקבל הנשמה וכמה ילדים כבר גנב להמיתם, אבל לא רק להמית הוא יכול, כי-אם גם להחיות. כאשר מת ילדו של הגביר דרשו ממנו להחיותו, האמלל בקש על נפשו להניחו והתנפלו עליו והכוהו מכות מות, לנקום בו נקמת כל הילדים, שניחטפו על ידו. הוא מפרפר בין החיים והמות. תרבות בזאת מתפתחה בארץ החשכה.

גלות ארגנטינה.

הרפובליקה הארגנטינית באמריקה הדרומית חגגה בחדש מאי יום מלאות מאת שנה לגאולתה מתחת שעבוד מלכות ספרד. כל השנה התכוננו אזרחי הארץ לחג זה, לחוג אותו בכל פאר ולחתהדר בכל העולם כמדינה גדולה, בעלת עשר ותרבות, והפועלים הסוציאליים הנלחצים שם ונרדפים מידי הממשלה על הרגם את שר השוטרים העריץ, התכוננו לשיביתה כללית בימי החג, לערער בזה על שמחת מעניהם, בכל הארץ בוננו הסוציאליים אספות-מחאה, שורבבות פועלים השתתפו בהן, על-בן גזרה הממשלה מצב מלחמה בעי הראשית, בוענוס אירעס, בבעם האזרחים על מפריעי שמחתם עשו כמו שעשו אבותיהם הספרדים, לשים את היהודים אחראים בעד כל צרה כללית. ההמון פריץ ברחובות היהודים לעיני השוטרים והחריו בתיהם. החלונות פוצצו, בתים הרסו רבוש נבו, ספרים נקרעו ונשרפו, יהודים בוסחים ושלוים נלקו ונפצעו. בקשו גם להצית ביהכ"ע באש, אך השכנים הנצרים, שחרדו לבתיהם והונס, עצרום. פחד גדול נפל על היהודים, שראו את עצמם במצב פגרום רוסני גמור, ונסגרו בבתיים ונחבאו במרתפים, חניוניהם היו סגורות זמן רב ויהודי לא העז לצאת מפתח ביתו. כה נחפך גם חג הארגנטינים ליהודים לחגא, כמו ברוסיה ובספרד הקדמונה, והסכה האחרונה: איזו בחורים יהודים ממתקני העולם, שבקשו לדאוג בעד חבריהם הפועלים, גם היהודים במושבות הכארון הירש בארגנטינה אינם יושבים בגן-עדן, בהתפזרותם הגדולה במדינה רחבת ידים בין נכרים הנם חסרי אונים, בשה אובד בין עדת זאבים, במושבה "בארון הירש" היה סכסוך קמן בין אכר יהודי ובין משרתו הספרדי וכאשר נער בן האכר במשרתו, חטף זה סכינו ודקר אותו ואת בנו וברח. והמריבות בין האכרים ובין פקירי יקיא אינן פוסקות. האכרים יזאפים להשתחרר מתחת יד הפקירים. לתכלית זאת הם רוצים לשלם חובותיהם בפעם אחת ולהשיג שטר מכירה על נכסיהם, להיות עומדים ברשות עצמם, והנהגת יקיא ממאנה, כי היא יראה, פן ימכרו האכרים את שדותיהם וילכו העירה, להיות סוחרים וכל עמל יקיא, לגדל יהודים עובדי אדמה, יהיה לריק.

למקרא ילדים קטנים, אולם אלה הם דברים, שאינם נוגעים כלל לספרי לימוד ושכמותם אין עוד בספרותנו. — ועכשו במה שנוגע לבתי הספר, אולי יכולים בשעת התפעלות להתלהב ע"א המיליונים, שהיהודים מוציאים על החנוך ועל-אודות רוב יודעי הקריאה אצלנו. אולם המציאות לא תוכל להשביע רצון את היהודי, לא רק הלאומי, אלא גם את הפשוט. אחינו מוציאים הרבה על החנוך, אולם בלי תכנית, בלי שמה ובלי סדר, אנהנו הבאנו את החנוך למדרגה שפלה, שאין בשום עם במותה, אנו מוציאים מיליונים והמלמדים מתים שבע פעמים ביום ברעב, ומלמדי בתי "התלמוד תורה" הוזרים על הפתחים כאביונים גמורים ומקבצים נדבות לצרכי שבת, ותלמידיהם רצים ברחובות דעיר ערומים ויחפים ותלמדי הישיבות מתגוללים בלילות על הרצפות ועל הספסלים הקשים שלשים בחדר אחד, באופן מזיק לגוף ולנפש, אולם הוכחות יתרות הן למותר, הן ידועות לכל המסתבל בעינים בלתי משוחרות. — בתי-ספר, שצרכים להתוכח עליהם בועדת המורים — אומר הכותב — אם ללמד בהם דת ישראל ותנ"ך, כי סברה היא בעיניהם, שאין צריך כלל באלה, איכ אינם כלל בתי"ס ליהודים, מאריה דאברהם! זוהי עוות האמת, זוהי עקמומית! אין אף בית-ספר עברי אחד, שלא ילמדו בו תנ"ך ודת ישראל, אין אף מורה עברי אחד, אשר מחשבה זרה כזאת תעלה על לבו, שאין צריך בלמוד התנ"ך והדת! המוציאים והמתוכחים לא דברו על-אודות הצורך, שהוא מוכן למורים עברים ויקר להם כאישון עינם, אולם היו שאלות איך ללמד את הלומדים האלה, באיזו כמות, באיזה אופן, מאיזו שנה להתחיל ועוד שאלות כאלה. דוקא מפני שהלומדים הללו הם היותר חשובים בעינינו והיותר יקרים לנו, הלכך קבענו בשבילם הרצאות מיוחדות והקדשנו להם מקום בראש בועידתנו והוכוחים על-אודותיהם נמשכו זמן רב, בכל ב"ם עברי מלמדים תורה, דת, שפיע, קדוק, נ"ך, משנה וראשית ידעה בתלמוד, אלה הם יסודות תבנית הלומדים בכל מקום. — יחס העם לביה"ס רע, מפני שאינם כלל צריך בשבילו — טחליט בעל המאמר, אולם המציאות תלמדנו אחרת. יחס העם אל ביה"ס טוב, ואפשר: טוב מאד, אמנם עוד עבודה רבה מוטלת לפנינו, להפיץ בין העם ידיעות נכונות ע"א החנוך, עבודה רבה מוטלת עוד לפנינו לתקן ולהטיב את בתי-הספר, להכניס בהם משמעת וסדרים, אולם אם נשים לב, שהמתודה חדשה ואנחנו מוכרחים להלחם נגד השקפות, שגשגתו בקרב העם, נודה בגאון, כי הישגנו כבר הרבה, 200 תלמידים בעיר כרוהטיין, 200 בעירה קטנה בפודהיצה, 150 באיזו מונסטרויסקה ועוד ועוד, מספרים כאלו מדברים בעד עצמם, טובי העם יסרו את בתי-הספר בהרבה קרבנות, העם בכללו מתיחס אליהם בחבה, והתלמידים — באהבה. אולם כדי שיוכלו להתפתח ולהתקדם נחוצים סכומים שיתן העם, מלבד שכר הלמוד שהוא משלם, ואם נגשו עכשו לעורר את העם לנדב בשביל מוסד זה, שהוא המוסד המודרני היחיד, שיש בכחו לגדל ולחנך את הדור הצעיר ושאלם לא יתמכו בו כראוי נשקפת סכנה לאומית להיהדות כלה, — הרי כל המולול בעבודה זו על יסוד הישיבות בלתי נכונים והפצת ידיעות בלתי אמתיות — חוטא חטא לאומי שאין לו כפרה.

מנהל המחלקה הפדגוגית

צ. שרפשטין.

מרגוב,

רצה בגלל מכשפה.

שני דברים, שאינם מצויים ביהודים, אין בנו רוצחים ואין בנו מכשפות ואם קרה רצה בגלל מכשפה בתוך יהודים כדאי לעיין בדבר, בוויז היה המאורע בין יהודים צעירים גולי רוסיה ונלוציא, איזה ברנרד העלערה, בחור מודרני, מורה משכיל, שבלו ספק היה לועג למי שהוביחהו על פרקו עול היהדות, דבק באיזו מכשפה נצרית זורקת קלפים והאמין בלהמיה ובכחמתה ולמד ממנה להכיר ננבים בפניהם. בבאו פעם בין חבר מרעיו ושמע שנגנב לאחד מהם שני ארנקות יקרים, התפאר, שהוא יודע מי הוא הגנב והגיד סמיו. אחד מן החברים הירש געלהאנה, שהסמיים התאימו לו קספן ודרש ממנו בתחנונים וככעס, לחזור מדבריו, אבל הוא באחד: סמני המכשפה נאמנים לו, והחשוד

אבי הסדרה פה. היהדות סתודת באונגרן בגללו. אין פלא איפא, שהמסשלה מגדשה את יהודי גליציה מן הארץ, כנהה הם לשאיפתה לטמיעת היהודים ולגויעת היהדות, כי נשמה חדשה הם סכיאים באחיהם.

אנשי ספלת הפרוד של יושט, שנפלו בעת הבחירות, סאשיסס את היהודים בספלתם. אחד סהנפוליס האלה, פרננדי, פרסם דברו שטנה על היהודים ואמר, שטעו בהם המאדיארים והנם נתנו להם את הזכויות, כי פושעים הם ומתחברים עם שונאים הסדיאריים. לפי דבריו כל שריו סהמסלה והפרלמנט הם שונאים והיהודים שעורום ספרו את הארץ בידי שונאים. היש פשע גדול סזה ? אביבל ?

מקרוב ומרחוק.

שונות. בארץ יפן נגלה קשר על הקיסר. בויאש עמד פוער באניות המלחמה. יש ראיות, כי הוא ומרעיו בקישו להשמיד את כל בית הקיסר ומניסטריו. — הפורח באייר גווענדוען בארץ דניא פרח בכנפיו מעל ים זונה, אשר בין דניא וכין שכרים, ועבר את הים בלי מינוטים. — התרופה, שהמציא הרופא היהודי ד"ר עהרליך למחלת הזמה, ישחצי בני הכרכים סוכלים ממנה. נכחה גם בווינ במאות מקרים ונמצאה יפה. כל החולים נרפאו. אם לא תישב המחלה לא נודע. כי התרופה חדשה. — בחג גרונוולד, ישחגגו הפולנים בקראקא הישתתפו מאות אלף איש מן החוקן, מכל המדינות ברוסיא, כאשכנז ובאמריקה, ישבני פולן דרים שם. גם רוסים, משכנים, קרואטים וסלובנים הישתתפו. בתחלובה ביום א' הלכו כמאתים אלף איש לבושי קילומטר. — לפי שמועות נתפש בן השולטן הטורקי הקודם אהמד כמורד בדודו השולטן ונכלא. הנסוגים אחור לא חדלו עוד להתנכל, להשיב את טורקיא הישנה של הגנבים לאיתנה. — בפרס גברה המהומה.

המלחמה הישנה בין מחדשים ומתקנים ובין נסוגי אחור מהריבה את הארץ. הכהן הגדול סעיד עבדול נהרג. — מלחמה חדשה היתה במרוקה בין חיל הארץ ובין חיל צרפת, נפלו מאות חללים. התושבים מעוררים למלחמת חרת. — הגישם הרב, היורד עתה בעת הקציר שלא בעתה גרם הפסד רב לתבואות השדה באוסטריא. ובכל זאת עוד רבה התבואה מן הצרך ומחיר המזון צריך להיות זול. — כאשכנז קרה עוד אסון לספינת אור. היא עלתה בערפל ובה המשה אנשים, חברו התפוצץ בתוך העננים ונפל ארצה ונתקע עמוק באדמה. יושביו נמעכו כבשר נמוח. — בחדש הבא יושם כתר מלכות על ראש ניקיטא נסיך מונטינגרא ביום מלאות חמישים שנה למלכותו. כל מונטינגרא גדולה כמחוז אחד בגליציא.

*

מוזיאום יהודי בבודפשט. אחרי קהלות וויין פראג וקראקא באה גם הקהלה בבודפשט, לכונן מוזיאום יהודי, לקבץ בו כל מעשי אמנות ישבקרדושה, כל כתב ישן, שיש לו ערך היסטורי וכל כלי או ספר, ישזכרונות ימי קדם או אנשי ישם קשורים בהם. ואמנם נחוצים עתה בתי-נכאח כאלה, לאצור מעשי אבותינו, כי לא יסד בנו הטעם העברי ואין בנו שם לב לאמנות בכתי התפלה ובעבודת ה'. בימי הבינים הנו קהלות בתי-כנסיות נהדרים ופארום ככלי זהב וכסף מעשה ידי אמנים. והיום דוקא היהודים הנאמנים חדלו לבנות בתי-כנסיות, דוקא הם מתקבצים בכל עיר ועיר כנופיות כנופיות של שנים שלשה מנינים ושוכרים להם חדרים צרים ומכערים במקומות הראוים יותר לכל מעשה אחר מאשר לעבודת ה'. והנאורים כונים בתי תפלה נהדרים, אבל אינם מתפללים בהם.

יהודי מושל ברומא. ראש האזרחים היהודי ערנסטו נתן נבחר עתה ישנית, לעמוד בראש הנהגת העיר רומא.

הכחשה. טהוסיאטין מכחישים את הידיעה, שבאה בגליון המודם בפיליטון הקטן עיד ראש הקהל בהוסיאטין ר' צבי פוהורילם, שאין לו ריב פוליטי ולא המיל מס כבר על בעה"ב ולא נחלשום אדם בשבת. הוא רק המיל מס קטן לצרך צדקה וכאשר עברו שנים אחדות והנגידים לא אבו לשלם למרות התביעות והכרוזים מסרו ראשי הקהל רשימת החובות לשר הסחוז לגבותם.

סאנו היהודים התרדים והכניעם באפתלה, בי אין להם הלק בקהלות הנאורים, בסודם לא תבא נפשם ובקחנם לא יהד כבודם, את הפרוד עשו למין מצוה, שיש לעשות לה סיגום וגדרים, שלא לקבל אפילו טובה הסדית מנאורים. שסענו את הסדוב הזה, תתרגמו, אבל לא האשכנזי איש על זה, אדרבה התפלאו על אסונת האנשים האלה בעדקתם ועל שמדם בעון את הפריציה. אבל כבר אז הכטיהו הבני ההרדים, כי אסנם הסתדרות להגן על זכויות היהודים נחוצה והם לברם יסדרו כזאת בלי הנאורים. והאספת נכתה להצטרף, כי שמדו סנהלי ההרדים את דברם ויסרו הסתדרות כזאת, אגודת התרדים למדינה, ובפרוגרסה אספו כל עבודה צבורית, היות, תרבותית וכלכלית. אבל הרבנים עוסדים סנגד, בלי שום טענה, אינם מסרכים ואינם מתפללים ואינם מכששים איסור, אבל גם לא היתר, פשוט אינם עונים על הקריאות והברווים, שב ואל תעשה עדיף. בזה נגלה למפרע, כי גם סרנים הראשון להסתדרות כללית לא הית מתוך פרטניה וסמוך הישם התהבנות לרשעים, כיאם סמוך עצלות ושנאת המעשה והאיסור שמצאו לא היה דק לכסות על חרפת עצלותם. כי אם לא בן אין להבין טעם התעלמותם. עיניתם הרואות, כי היהדות החדשה חלבת וכלת בחכר וברוח ודעים של היהודים האדוקים נסחה כנאורים וכעיד דור אחד לא יהיה שום הבדל בין שתי ההסתדרויות דק שלוו של הנאורים הישנים יהיו מסודות צבור טובים, סקלטים לשריד היהדות ולו של הנאורים ההרדים לא יהיה סאומת דק קנאה ודלות, ודק בחבור הכחות יוכלו להציל עוד שארית, אבל רפיני'הוים אוכל בהם ולא ישימו לב.

הסתדרות, הסדרתי" באונגרן ספרדה מן הפרציה הציונית של הסדינה והיתה לפרציה לבדה, שאין לה דבר עם שאר הציונים, דק עם הסודתי הסרכי בספד"מ. הציונים סתם סתי סספר פה ודק עם הסודתי יהד הית בהם ממשי, כלעדי הם בטלים. טעם הפרוד הוא רוסלב הציונים הנאורים. הסודחים דרשו, שנועד הסרכי ישבו לסצער שלישי סהסודתי, והם לא אבו לבהור סתם דק רבע. סנהל הסודתי סר לעבאווטש סקות, שעתה יכלו גם הרדים קיצונים להשתתף במודתי אחר שיתכר טעמם העיקרי, שאין להתחבר לרשעים. אך ירא אני, שגם תוהלת זאת תכזב, כי הכלל שב ואל תעשה עדיף יפעל גם בזה, לעכב את הרבנים מהשתתף בציונות, כמו שלא ענו על הקריאות שיקראו אליהם אנשי לבב מן הרבנים ההרדים, ליסד אגודה לישוב איי בלי הציונים בשם "מדינה". טעם לסרובם ? הם יודעים דק אחת : מנהג התעצול בכל דבר חדש ולבקש איזה סמך מן התורה לעצלות הזאת, להנצל מן הבושה.

דק באהת החדרו עתה הרבנים באונגרן. עוד משעה חדשים לפסה וכבר ששה סתם מאפסים עתה התמימות כל הרבנים ההרדים, לאסור לפסח שלובובין של בתי-ההרשת הגדולים, שאין בעליהם יראי ה', אם יש להם נאמנים ביב רבנים הרדים. בשנה שעברה הוציאו איסור כזה שלשה ימים לפני הפסח וגרמו הפסד לרבים.

בפלך סולאדיה הוציא שר-הפוך סדעת עצמו פקודה, כי כל בתי המויגה יסגרו ביום א', אם שלפי ההוק אין שביחת יום אי עליהם. הסוגים היהודים היו בצרה גדולה. עתה שלח הסניסטר לעניני הפנים פקודה אל השר, לבטל גזירתו, כי זה יוכל לגזור דק הפרלמנט ולא הנהגת המדינה. אבל יש שריו פלך פקחים, היודעים בעצמם, כי אין להם רשות לגזור סדעת עצמם שביחת על הסוגים והם סעדיסים על ההוק וגוהרים שביחת דק לשבת אחת או לחג אחר ובשביעי הבא יגזרו עוד הפעם דק ליסד ראשון אחר, וליסד יש להם רשות להסויר.

בעתון היוסי "אולאג" נספרם סאמר על-אדות ביתד מדרש הרבנים פה. הכותב סספר, כי הוא היה הסס שנים תלסוד המוסד הזה ויודע להעיד, כי בהנודים, העיתידים להיות רבנים בישראל, כלם סשהתי המדות, כלם הולכים כשרידות לבם וספלאים כל תאוותיהם וכלם הולים בעבור זאת. להתפלל אין הילכים דק הענינים, שנותנים להם בעבור זה ארוחה הבם, אבל גם אלה אינם מתפללים בביה"ב, כי-אם סתהוללים, תשעים מסאה הם כופרים גסורים ופורקי עול דת אין ביים גבוה בעולם, הם סורכה סוציאליים בין התלמידים כביהמיד לרבנים הזה, הם תוגים בספרי סוציאליים והולכים לאספנותיהם ולהספנותיהם. אם נסצא אחר סתם ירא שמים הם לועגים לו ועושים אותו לשחוק עד שיחיה כמוהם. גם בין הפרופסורים ישנם אנשים נשהתים, שהם לסופת לתלמידיהם וססיתים כל תלמיד טוב, לעוב את הרבנות ולתפוש באמנות של הול. — מרכרי סוציא דבה הזה נראה, כי מינא יש לו על הספיקר ולקום הוא ריצה. אך אפילו אם קצת סדבריו אמת, נבלה היא אם אין סבעדים אחרי בית-סדרש לתורה כזה ואחרי סודיו כבער הגלל. סילוינים הון יהודי נשקעו בבית הזה לדל רבנים לישראל והוא סגדל שונאי היהדות, לפי דברי העד הכלל.

ב"הסצפה" קראתי על-אדות חברה בים ליהודים הרדים באונגרן והמודיע לא הזכיר את שם האיש, שעלה בידו להניע את בעלי הלבב ליסד את החי. הוא ר' ליב לעבאווין וליד גליציא. אין לך דבר צבורי באונגרן, שלא יעסוד האיש הזה בראשו. הוא גם סנהיג הסודחים פה. אינו חס על סמונו ועל עתו, אף שיש לו עסק גדול. הוא נוסע אל כל סקום אשר יקראו לו, לדבר ולעבוד לטובת הכלל. הוא סוציא גם עתון אישכנוי סודתי, העולה לו בכסף הרבה מכיסו. הוא לוחם ברפיון הידים והעצלתים של הרבנים ההרדים ומרכז קהלות וסוכרים הובתם בדברים נלהבים ועונים. זה עתה עלת בידו ליסד את אגודת היהודים ההרדים הניל והוא עמל ליסד לה סניפים בכל הערים. גם קפת הלואה יסד ליהודי גליציא בבודפשט ועוד חברות חסד ועזרה ואין חברה, שהוא לא ישתתף בה במרץ. הוא עומד ליסון חשוחטים התובעים משפטם והוציא להם עתון בסשך שתי שנים. מה שעשה לציונות אין לתאר, הוא פתח לה שערי הארץ, עהיו סגורום לה תמיד והוא

לגרודק ויראה בעיניו. הם רוצים לכבד במצוה הזאת את רבם והוא אינו ממחר לבא. וישנם חסידים, שאינם אדוקים כל כך, לקויים הם ר"ל באמונתם, והם דורשים לקבוע מזוות בלי הצדק ולא התעצלו וקמו בחצי הלילה וקבעו מזווח בשער הקלווי. מה אפיקורסים מעינים! השמעתם מיטיכם הצפה כזאת? אין זה אלא הציונים הסיתוה לכך! אבל במחו בחסדי בלו, עמהם לא תשחקו! בבקר באו בידי עשו ועקרו את המזווח. רב העיר ובל היהודים רצו למחות בהם ככה הרין, אבל קול יעקב ודי עשו מי מהם עדיף? אם דין תורה הוא, יעקר הרין ממקומו, יעקר כל השיע — הידים ידי עשו! בערב שבת סגרו מניני הרין את הקלווי ואמרו יקוב הרין את ההר, מזוות אין באן ואסור להכנס. אך בשבת בבקר פנו העישויםטים לעזרה לאחינו בני עשו ובקרדמות ובכל כלי משחית שברו ערלים את המנעול לעיני כל אנשי העיר, ומשה ניסן גוי" הגבאי עמד על גבם וקרא: פתחו יערים ויבא גוי...

על-אדות ידי עשו מודיעים אותנו גם מקשאנוב (שנית), כי הכו שם בעלי הידים בחור אחד, שנתפש ר"ל בקריאת דברים ורגונים ועברים. אך למה לכם הפרטים, אותם תראו בכל תפוצותיכם. מה ישחפתי לספר בזה הוא, כי הידים העסקניות האלה יכולות לא רק לעקור דינים מן התורה, כי-אם גם לחוסף. ואלו היו הידים מתקיימות ימים רבים היינו יכולים להיות בעלי תורה חדשה בקרוב. בעיר החיא תקנו באספת "שומרי שבת", של-יהודים החישורים על חלול שבת אסור לשלוח מכתבים סגורים ביום א' לניו-יורק, ביום ב' לירושלם, ביום ג' ללנדון, ביום ד' לאנטרפן, ביום ה' לשטטין וביום ו' לשום מקום קרוב, כי יש חשש שיפתחו בשבת. אורי זואילו שומרי שבת אלה ליסד חברה כזאת גם בגרודק... אולם חלילה לי ולכם מהרהר אחרי התקן הזה, בכך אופן הוא ראוי לשבת, כי הוא אות, שבעליו רוצים בקיום היהדות והקיה, אך אולי משום מצוה גוררת מצוה, וזואילו לתקן תקנות טובות גם במצות שבין אדם לחברו, כי דוקא באלה רבו פורצי הגדר כדור יתום זה בכלל הלאוין החמורים. המחפז.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. היהודים חגגו עם הפולנים את הג גרונוולד בלבב שלם ולא סמוך הנופה לתקות, כי מי היהודים יודע טעם עם עשוק, הזקוק להתנהם בזכויות יסי קדם. והפולנים גם הם ידעו, כי מרגישים היהודים עמהם בזה וכסעים כל הדרשנים והסופרים פולנים המשילו את ימי סלחסת גרונוולד לסלחסת ההשטונאים, ואמנם טיבו לראות, כי דומים היו פריצי הצלב האשכנזים בימי הבינים לפריוצי היונים בימי בית שני. כסוהם פרצו בגבול עמים אחרים בשם דתם, להרוס, לרצוח, לבזבז ולנישל עמים סעל אדמתם באכזריות, וכמו והשטונאים בשעתם קמו הפולנים לפרוק עול עריצים סעל שסמם ורגש צדק אשר בצדה נתן להם עוז להתגבר על ההנפים. ועוד דבר אחד סקרב את לבות היהודים אל הג גרונוולד. הפולנים שברו בעת ההוא את זרוע נושאי הצלב האהרונים, ואנחנו יודעים היטב את כל הרעה, אשר עשו לנו ההנפים ההם, אשר בשם דתם וכשם האפיפיור שפכו דמינו כמים, חללו קדישונו, בזוו חוננו, רסמונו, הססונו, הפקירונו כתולעת נסאכה ולא יכולנו אף תלום לשלם להם בגסולם. והפולנים תראונו נקמה בתם. שרידי השודדים נושאי הצלב נשלחו סאת האפיפיור וסאת מלכי אשכנז, להרוש את הפולנים ואת הליטאים ולשבת תהתייהם. ימים רבים עשו הרוצחים הקדושים לעמים האלה כמו שעשו לנו, בדם ובאש גזלו ארצם והונם, עד אשר תקים להם היגואל, כל וולדוילס היגולי, ששבד את זרוע רשעתם הקדושה והכס מכה נעתה וכבש את ארצם פרוסיא והכניעם לשנות סאות. המלך הזה לא היה טוב ליהודים, אבל את סלחסתו זאת חשבו לו אבותינו לצדקה כל הימים. בכל הערים בגליציה ובפולן הרוסית קשטו היהודים בתייהם, האירו תלונותיהם וסגרו הניותיהם לכבוד ההג. בקראקא השתתפה הנהגת הקהל בתחלובה הנהדרת, שעברה ביום א' שי"ו בהוצות העיר רבבות איש בני ארצות שונות וחברות ודפוטיציות ולחקות מנגנים. לתעדיכיה, שנערכה לכבוד ההג, להראות דברים עתיקים ספולן הקדמוני, השאליה גם קחלתנו את חפציה העתיקים, שתובנו למזאום היהודי. דאש האזרחים ד"ר לעא תביע בסנאסו לכבוד ההג את תודתו ליהודים על רגשי ידידותם ועל השתתפם בחג.

מכתב מאונגרן.

בודפשט. כאשר בקשה אגודת קהלות הנאורים פה ליסד הסתדרות כל קהלות, בלי הבדל כחה, דק לענינים פוליטיים וכלכליים לבד, להגן על זכויות היהודים ועל סחיתם הנגולה,

בעקר הדבר לא הדשו המבקרים מאומה. על הרוב הם מראים על סתירות בכה"ק, שכבר העירו עליהן המבארים העברים ולפעמים גם חכמי התלמוד ז"ל ובארום בכאורים מספיקים.

הבטי התלמוד היו הראשונים שהעירו למשל על הסתירות שבין התורה להנבואות שבסוף ספר יחזקאל (עיי' שבת י"ג ב') ובמנחות ט"ה אמרו על הפרשה שבסוף יחזקאל "אליהו עתיד לדרשה". עוד שם: "וכל נבלה ומרפה לא יאכלו הכהנים, כהנים הוא דלא אכלי, הא ישראל אכלי? רבינא אמר סד"א הואיל ואישתרי מליקה לגבם נבלה נמי תשתרי קמ"ל". התרוץ הוא קצת ע"ד הדרוש, אבל ע"ד הפשט נראה שאין כאן קושיא, כי ידוע, שכונת התורה באיסורי אכילה ובאיסורי טומאה היא, שנהיה "קדושים", כלומר מובדלים משקוצים (עיי' ויקרא י"א ט"ד, שמות כ"ב ל'), לבן הכהנים הקדושים אל ה' שומרי משמרת הקדש, הוזהרו באיסורי טומאה הרבה יותר מאשר בני ולכן גם בנבלה, שיש בה גם טומאה, הזהיר את הכהנים פעמים אחדות ושאר בני"ק רק פעם אחת בדברים, להראות בזה, כי יש בזה על הכהנים יותר הומרה מעל שאר העם וגם ביחזקאל היא אומר מפני זה "לא יאכלו הכהנים", מפני שיש עליהם בזה חומרה יתרה ואיסור אכילת נבלה של שאר העם לא הזכיר, מפני שהוא איננו מדבר שם רק בדני הכהנים. גם מענת המבקרים שלא היה יוה"כ נוהג בזמן כותבי ספר מלכים ודה"י (מן מלכים א' ה' ודה"י ב' ז') מקורה בתלמוד (עיי' שבת ל"א ומו"ק ט' ב') על זה כבר האריכו חכמים הרבה ובתוכם הרשד"ל בפניניו ובאגרותיו. אבל באמת לפי הפשט אין כאן שום קושיא, כי גם אם לא אכלו ביה"כ יצדק הדבר, שעמו חנכת המזבח שבעה ימים לפני חג הסוכות, כי בזמן חנכת המזבח אין הכרח לאכל ולשתות דוקא, כי אם לשמוח ולהקריב קרבנות. עיי' שם היטב במלבים ובה"י וברד"ק שם. עיי' עוד טו' שיע' או"ח סי' תרע' ואכמ"ל.

באמת ההוכחה הזאת, מן הסתירות שבכה"ק רעועה מאד, כי ידוע, שסופרי כתבי הקדש לא דקדקו לספר את המאורעות לכל פרטיהם וספורי בה"ק חסרים לפעמים פרטים חשובים ועקריים, שהיו מפיצים אור על כל הענין ולפעמים באו בכה"ק רק קצורים מספרים אחרים, שהיו לפני הסופרים. לפעמים נמצאת סתירה בספוריהם מפני שהספור לא בא במקום אחד, אבל בשני מקומות מבואר ככל הצורך. וזה כידוע אחת מסבות הסתירה או ההפך הנמצא בספרים (עיי' פתיחת הרמב"ם לטו"ז). כללו של דבר, כל פלפוליהם של "החוקרים" האלה מיוסדים על קורי עכביש. ובן הדבר בהנחתם, שלא משה כתב את התורה, המתבונן בספח"ק בעין בלתי משוחדת וישתחרר מן הנטיה להמציא חדושים, יוכח מיד, כי ספורי התורה ראויים היו להכתב רק בדור הראשון לצאת בני"ק מצרים, כי לפה ולאזיה צרך ישים עזרא (או איזו סופרים בזמן יאשיהו כדעת אחדים מהמבקרים על יסוד הספור במלכים כ"ג כ"ד) בפי משה דברים, שאינם מתאימים רק ליוצאי מצרים ואינם יכולים לפעול על בני דורו, שהרושם של המאורע הגדול לא היה נכר עוד בהם. ומלבד זה, הלא כמעט כל הנביאים מזכירים את "תורת משה" או "ספר תורת משה" ולפעמים גם מצוות פרטיות או ספורים (עיי' הושע י"א פסוק ד"ה, ירמיה ל"ד ועוד ועוד). אבל באמת אין צרך להשיב על חלומות המבקרים בדברי טעם והנין, רק להסיר את המסוה מעל פניהם ולקרוא באזניהם: לא חוקרים בלתי משוחדים אתם, לא מבקרי המקרא אתם, כי אם שונאי עם המקרא אתם. אין כונתכם לבקר ולחקור, כי אם לשכר ולנפץ מתוך שנאה אינסטינקטיבית, שהיא לפעמים בלתי ידועה גם לכם. אמנם גם אני מודה, כי הננו צריכים לבקרת המקרא או יותר נכון לבאור המקרא. אבל דבר זה לא יעשה ע"י שונאינו, ביא ע"י חוקרים נאמנים מבני עמנו, שרק הם מסוגלים להסיר את הקליפה הגשמית מן המקרא במקומות ידועים ולמצוא את המאור שבתורה. אלה שהביאו את המקרא לעולם, אלה יגדילוהו וירחיבוהו.

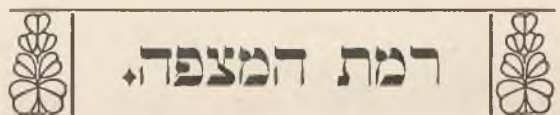
קראי. בן ציון כהן ראפאפארט.

וויאן, שעמד עשרים שנה בתוך המפלגה בצרפת וזיה אחד ממניעי התנועה האנטישמית בימי דרייפוס, יד ימינו של ראש צוררנו הצרפתים דריטון, ועתה חבר ספר, להודיע בעולם, כי נרפא מטחלת האנטישמיות אחרי שנוכח, כי כל האנטישמיות היא ערמה של בעלי עסק, להוציא כסף מידי ההמון הפתי או להעלים חטאים קשים של בעליה, מי יודע אם גם התשובה הזאת אינה ערמה של בעל עסק. להוציא כסף מידי היהודים, כי הפקח הזה בטה, שהיהודים הצרפתים כלם יקנו את ספרו בשמחתם על תשובתו ויעשה עסק טוב.

אונברסיטה ליהודים, שונאי ישראל ברוסא יכניסו דרומה העצה, ליסד ליהודים על חשבון הממשלה אוניברסיטה מיוחדת לעצמם. טעמם הוא, כי לפי דבריהם משחיתים היהודים את מדינת חכריהם ומכניסים בתוכם רוח מרידה, רכן נחוץ להפרידם. כידוע חשקו גם משכילי היהודים לאוניברסיטה יהודית וטעמם היה, להמציא מקום גם לתלמידים יהודים, שדוחים אותם מהאוניברסיטאות הרוסיות וע"כ בקשו ליסדה בכסף נדבות, לבל תהיה טענה לממשלה הרוסית, להוציא את כל היהודים מבתי הלימוד הגבוהים.

קבית קרקעות בא"י. למען הסר את המעיות מלב הקהל הננו מוצאים שוב לנחוץ לפרסם, כי אין יסוד להשמועות אדות התנגדות מצד הרשיות למכירת קרקעות ליהודים. כל מי שהוא עותמני ומביא את תעודת-הלידה שלו, יכל להעביר על שמו קרקעות בלי כל עכוב מצד הממשלה. ונתיני ממשלות הנכה, אם רק יביאו תעודה מקונסולותיהם, ישם יושבים פה זמן רב, יהנו מאורחותם בענין זה כאחיהם הנתונים העותמנים.

כמו סוס. וואלף. אתה תשכח היום לישון כמו סוס. בע"ר. כמה? כיגם סוס אינו שותה כוס מירדבש לפני השינה.

רמת המצפה

בקרת המקרא.

אחרי אלפי שנים של יגיעה טרובה להשמידנו, שלא הביאה כל פרי, אחרי כל התחבולות השונות והמשונות, להכחיד את ישראל מן הארץ ולערער את יסודות תורתה, שלא הצליחו מאומה, אחרי כל שפיכות הדמים וכל החרגות הנוראות, שהחציאו את המטרה, הצליחו שונאינו סוף סוף למצוא תחבולה בדוקה ומנוסה, אמצעי מכוון לתכלית הקדושה לצוררנו, כלומר אבדן היהודים והיהדות. האמצעי הזה הוא בקרת המקרא. בקרת המקרא לפי צורתה עתה אף שאינה לא הכמה ולא מלאכה, כיא השערות התלויות בשערה ומקום לכטלנים להתגדר בהשערות ובהמצאות מחדדות, היא דאויב היותר מסוכן והיותר נורא ליהדות ומביא ממילא גם את היהודים ליד סכנה עצומה. סבת התחוללותו שר "המדע" המזויף הזה היא מצד אחד השנאה הגדולה לעמנו ולספר הספרים" שלו, המעורת את עיניהם של "החוקרים המדעיים" כביכול ואינה נותנת אותם ליחס שום דבר טוב לעם חרמם ומצד שני הנטיה להמציא חדושים מחדרים. אבל יהי אך שיהיה המדע הזה מעמיד את קיומה של היהדות והיהודים כסבנה, כי בעוד שלפנים לא יכלו כל מיני מדע ופילוסופיא שבעולם להזיז את היהודי מאמונתו ומאבתו את תורתו, כי מה תוכל לפעול התחכמות והתחקרות על היהודי, שהנחו מביש טגכה על כל זה, בהיותו יודע, כי אתו התגלות אלקית, תהי באיזה אופן שתהיה והנבואה, שהיא נעלה ונשגבה על כל מיני התפלפלות וחטושים ונקורים, שבני אדם קוראים להם פילוסופיא, שהיום אומרת כך ומחר אומרת כך ואין דעות שני חכמים שוות בהם. אבל כשבאים שונאי ישראל וחפצים להוביח, כי כל התורה אינה אלא קבץ אגדות של מחברים שונים וזמנים שונים והטוב שיש בה לקוח מכל או מפרס, דבר זה עלול באמת לקצץ את כנפי רוח היהודי, לבל תתרוטטנה מעל לפנעי החיים ומצוקות התבל וגזול ממנו את הנחמה היחידה בגלות המרה והאפלה.

אבל לאשרנו בקרת המקרא מזויפת ברובה וחסרת יסוד ובעצמה איננה עומדת בפני הבקרת, גם

שוד היהודים בפרס. בדבר שוד היהודים בפרס פקדו צירי אנגליא וצרפת בתהרן את קונסוליהם בחמדן, לחקור ולדרוש על פרטי הדבר. מנהל ביה"ס של ח' ב"ח שם מסר להקנסול בכתב את דבר העלילה והשוד. צירי אירפה הכתיחו את ביב ח' ב"ח, כי לא יתראלו בדבר.

משפט הילזנר. להחמיר הרב, שמסר מליצו של הילזנר ד"ר אורדניצק להפרוקוטור הראשי בווינ, להוכיח לו, שהמשפט נגמר שלא בדין ועליו החובה לערוך משפט חדש, לא הושם לב. ע"כ פרסם ד"ר אורדניצק את החמיר שבידה, לעזור את דעת הקהל על עוות-הדין, טענותיו הן שלש: א) העד פשעאק העיד, כי ראה את הילזנר ושני זרים כליל הרצח מטרחק תשע מאות צעדים ולפי רשימת הבחינות, שעשה ביה"ד עצמו עם העד נראה, שלא יכול להכיר כלילה אדם ותנועותיו מטרחק כזה, ובכל זאת החליט ביה"ד, כי עדותו כשרה; ב) העדים האחרים במקצת דבריהם סתרו זאיז ובקצתם אמרו כלם אותן המלים עצמן, כי קנוניא עשו. קצת מן העדים לא ידעו שתי שנים להעיד כלום ופתאם נזכרו הכל והעידו בפרטי פרטות, שני עדים ואחד מהם כהן נוצרי העידו, כי ראו ביום הרצח איש זר ביער וכידו מקל לבן ואותו המקל נמצא אצל הפגר והעדים הכירוהו ואמרו בכורה, שלא הילזנר הוא האיש הזה, ולעדות שני אלה לא הושם לב בב"ד; ג) העדים שהעידו, כי ראו את הילזנר ביום הרצח סמוך ליער סתרו זאיז בדבר המקום והזמן ואי אפשר לכוון עדותם, שנים בלי כל ספק נשבעו לשקר ובב"ז לא טרח כלל ביה"ד, לחקור אם אפשר הדבר, שנראה הנאשם בכל המקומות בזמן שקבעו העדים, ברצח קלימא הוכיח הילזנר, כי היה בעת הרצח באיגלא ובכ"ז האמין ביה"ד, כי היה גם ביער פולגא וזה דבר שאינא. ובכ"ז ממאן הפרוקוטוריוס לחדש את המשפט כאמרו כי כל הראיות אינן מספיקות לבטל את המשפט. א. ב. ווערנער.

מרפ"ש החל טריעםט. בעיר החוף הגדולה הזאת, אשר לאוסטריא על חוף ים אדריע, מקום מולדת רשד"ל דרים לערך ששת אלפי יהודים, די חמישיות מהם יהודי איטליא, הקוראים עברית במטא הספרדי, אבל אינם מכינים כלום, כי מתבוללים גמורים הם. כמעט כלם עשירים ופקידים גבוהים. בחדר הקהלה שלום ושלחה, כי אין כל תנועת הים, רק בעת האחרונה פרצה מחלקת דבר הרבנות והקהלה השוקטה נפלגה לשני מחנות, זה כשבע שנים שצעיר גליצי ושמו ד"ר אשר ברעטהולץ נתמנה שם לממלא מקום הרב. עתה התעוררו רבים וערערו עליו וביחוד יועץ העיר פרופסור שבידני וראש ביה"ס היהודי שרייבר. זה האחרון האשים את הרב בפומבי, כי כל כתביו ותעודותיו מזויפים ואינו ראוי למשרת רב וגם נגב קרא לו. הרב הזמינה לדין והמשכט היה בשבוע שעבר, שרייבר טען, שלא קרא לו נגב, רק זיפן והוא יוכיח, כי תעודותיו מזויפות, אין לו התרת הוראה ותעודה מהסטינה, כי-אם רק כתבים מחבריו ומהם עשה לו בעצמו תעודות, גם ספר, כי לפניו נסע הרב עם להקת משוררים מעיר לעיר. סוף הדין היה, שלא יכול שרייבר להוכיח רק, כי התעודות אינן כשורה, אבל לא נגבה וזיף ופיס את הרב, בכל אופן מתביישה הקהלה עתה ותוציא קונקורו על משרת רב ראשי.

סבת איסור לביעית. העתון העברי "החרות" היו"ל בירושלם ג' פעמים בשבוע, מגלה טעם האיסור, שהוציאו רבני ירושלם על פירות שביעית בשנה הזאת, אע"פ שבבר נחגו בהם היתר ע"פ רבנים גדולים. לפי דבריו אין הרבנים אשמים ב"כ, אלא איזה "דרשן שומה" יש בירושלם, מלוח ברבית, מן השנוררים הידועים המוצצים דמי עניים ועושים עשר בכספם הדל של אביוני האביונים. הוא עשה חוזה עם כורמים נכרים, להמציא להם את שוק ירושלם לענביהם ובהיותו רשע ערום לוקח נפשות כחנותו וכצביעותו ובקנאתו למען בצעו, השפיע על רבני ירושלם בחרב פיו להוציא את האיסור נגד היתרו של הרב רא"ק ביפו, כבר הודענו, שרבני ירושלם חזרו מדבריהם והתירו את פירות היהודים.

בעל תשובה. עשירים אנו עתה כבעלי תשובה וחנה גם אנטישמי עשה תשובה. האנטישמי רפאל

תולדות אנשי שם בקראקא.

מאת פ. ה. וועטשטיין.

האלוף במהר"ר יואל תנחום ישעיהו, שנקרא תנחום ישעיהו ע"ש אביו — או חמיו — זקנו, בעל אחרותו של הרב ר' יהודה ב"ר גרשם הלוי (1), היה דיין בקראקא ואביו של הדיין, פרנס העיר והמדינה ר' יצחק זעליג המכונה ר' זעליג ר' יואלש, שבא התום ר' סיון תלי"ח בין מנהיגי ר' ארצות בועד (לובלין 2) וכ"ח טבת ת"ס כראש מנהיגי קראקא על כתב הרבנות ט"פ להג"מ משה בהקד"ר אברהם, בעל תפארת למשה ובן בתו ישל ר' ר' העשיל 3), ארבע נשים היו לר' זעליג ר' יואלש (א) מ' חיה ששעבדו היא ובעלה (ר' זעליג ר' יואלש) יום ה' חשוון תכ"ד את חצי ביתם ישל אבנים (שהניח לו אביו אחרי מותו) להר"ר משה בהר"ר קרפמן דאקטרש 4) על חוב של שלש מאות זה"פ, שלון הם ממנו ביום הנ"ל 5); (ב) מ' ליפשא, ישבתה באסרו חג דשבועות תמ"ח, בתו של ר' נתן נטע, דיין גדול פה, בהג"מ חיים מנחם מן אבד"ק ויין והמדינה וחתן ר' ישעיה ג"ב דיין גבוה בקראקא, חתן הגאון המקובל בעל מגלה עמוקות; (ג) מ' שרה בת הרב ר' יהודה ליב, שהלכה לעולמה מ' תמוז תמ"ט; (ד) מ' שרה, שנפטרה י"ח חשוון תנ"ה, בתו של הרב הגימ יעקב מרדכי קראשניק, המוכא בכאר הגולה או"ח סי' תקפ"ו חד מבד"ד של בעל מגני שלמה כאן (בלילת יופי ח"ב דף כ"א ע"א) ובשנת ת"ו ר"מ ואבד"ק לונשטיין (מחברתי דברים עתיקים ע' 2) סי' ל"ח). בפנקס הח"ק נזכרו שלש נשיו האחרונות של ר' זעליג ר' יואלש בזה"ל: „ונשמת אשה חשובה מרת ליפשא בת המנוח מהר"ר נתן אשת התורני מהר"ר זעליג ר' די"נש ביום ו' באי"ח דשבועות תמ"ג (דף ר"ג ע"א); „ונשמת האשה מ' שרה בת הרב מוה"ר ר' יהודה ליב אשת ר' זעליג ר' די"נש מתה לעת מנחת ערב ביום כ' מ' תמוז תמ"ט (דף ר"ו ע"ב); „ונשמת האשה הרבני' מ' שרה בת מוהר"ר מרדכי קראשניק אשת ר' זעליג ר' יואלש מתה ביום ה' ונקברה ביום ו' י"ט חשוון תנ"ה ל" (דף רמ"ו ע"ב). מצבת אשתו הראשונה מצאתי עומדת סמוכה למצבת אבי אבי זקנה הגימ נתן נטע שפירא, בעל מגלה עמוקות ורק חשורות האלה יכולות עוד להקרא מתוכה:

החשובה היקרה ה

צנועה מ' ליפשא

בת המופלא מ' נטע ר'

ישע"י ז"ל אשת האלוף מהר"ר 6)

ר' זעליג ר' יואלש נפטר מ"ו שבט תנ"ה: „ונשמת התורני מהר"ר יצחק זעליג במהר"ר אברהם יואל ה"י נקרא ר' זעליג ר' יואלש מת ונקבר ביום ב' מ"ו שבט תנ"ה" (פנקס הח"ק דף רמ"ו ע"ב) 7). הוא נמצא התום בתור מנהיג גם ה' אב תמ"ג וי"ב סיון תמ"ט וכ"ד כסלו תנ"א (ע"י מאמרי דברי הפני ע' 32 סי' כ"ז וע"י 39 סו"ס ל"ד וע"י 43 סו"ס ל"ח) ומובא

(1) ראה מאמרי בהמצפה גליון 25.

(2) ספר היובל לכבוד סוקולוב ע' 261.

(3) דרשת המצפה (הוספה להעתון השבועי, המצפה) חוב' ב' שנה ראשונה ע' 28.

(4) הוא ר' משה בהר"ר יקותיאל קויפמאן דאקטרס זצ"ל, שחתום בין מנהיגי קראקא ודי ארצות יום י"ח שבט תמיד על באר עשק להג"מ דוד לידא (ע"י ספר היובל לכבוד סוקולוב ע' 472).

(5) פנקס הקהל דף רמ"ג ע"א. שם מובא, כי ר' יצחק זעליג ואחיו ר' נפתלי הירש בני ר' יואלש לוו ביום סיון תמוז תכ"ז בל אחד שלש מאות זה"פ מאת ר' משה ב"ר יקותיאל קויפמן הנ"ל והוא (ר' משה) ואשתו מ' יאכניס נתנו ה' חשוון תנ"ד לר' שמואל בהאלוף הדיין ולמן קראשניק את זכות שעבדו על בית ר' הירש ר' יואלש הנ"ל. הפרנס ר' משה ב"ר יקותיאל קויפמאן דאקטרש נמצא התום כ"פ בפנקסי קראקא בגון " שבט תס"ה (מאמרי דברי הפני ע' 38 סי' ל"ג) וי"ג סיון תנ"ד (פנקס הקהל דף רל"ג ע"א).

(6) בפנקס הח"ק דף קע"ג ע"ב כתוב לאמר: „ונשמת אשה יולדת היה בת מהר"ר יונה ר' אברהם חיי"מ מתה ביום ב' ה' ימים בחדש שבט ונקברה בתחלת הלילה אצל נירות ואבוקות אור ליום ג' י' שבט תכ"ט. ואולי היתה האשה החשובה הזאת מ' חיה בת הדיין ר' יונה (ב"ר יחיאל וחתן ר' אברהם חיי"מ) קראבמל המוכא בט"ו השן ששפט סו"ס ע"ב, אשתו הראשונה של ר' זעליג ר' יואלש.

(7) בחתימת שמו של ר' יצחק זעליג על כתב הרבנות חסד השם השני והעיקרי של אביו ותחת יצחק זעליג בהמנוח מוהר"ר, אברהם זצ"ל צ"ל, מוהר"ר אברהם יואל זצ"ל.

בפנקס הקהל דף רמ"ו ע"ב (וכן התום שם דף קע"ה ע"א יום ו' כסלו תנ"א) יום כ"ט חשוון תנ"ה בשם ר' יצחק זעליג במהר"ר יואל תנחום ישעיהו. ר' יואל תנחום ישעיהו היה יום ה' חשוון תכ"ד כבר בעולם האמת כמוכה למעלה מירושת בית שנחל בנו ר' יצחק זעליג אחריו ושעבד אותו על חובו ביום הנ"ל 8).

אחרי כתיב כל זה נזכרתי עוד דברים חשובים אחרים הנוגעים לאותו פרק: א) בפנקס הקהל סי' אתש"ו נמצא התום הדיין ר' מנחם ב"ר אהרן סג"ל יום ה' אדר שצ"ב, וכפי הנראה, הוא בנו של הדיין והפרנס ר' אהרן בהג"מ אבא הלוי מקראקא. ב) עוד בן השב גרול היה לר' זעליג, אביו של ר' יהודה מוכיה, והוא הדיין הקצין והראש ר' אהרן הלוי חתן המנהיג המפורסם ר' שכנא כ"ץ (חתן בעל מגני שלמה) בזווג ראשון וחתן הרב"ד הג"מ משה דרשן בעל דרש משה על התורה בזווג שני, שמת (ר' אהרן) ב"ח סיון תע"ה (פנקס הח"ק דף רל"ב ע"ב).

ג) המוכיה ר' יעקב ראמנר הניח אחריו עוד בת, אשתו של האלוף ר' אריה ליב במהר"ר צבי הירש מפרשעדבארש, שמוכא בפנקס הקהל (דף רמ"ד ע"ב) יום ד' כסלו תנ"ה. ד) להאלוף מהר"ר מנחם (במהר"ר יצחק אייזיק בהרב ר' יהודה) הלוי, שהישתתף בהוצאות החומשים (קראקא שט"ה). היה בן, אדם גדול בתורה, והוא מה"ר חיים שמת במגפה באביו בשנת שט"ה (פנקס הח"ק דף מ"ד ע"ב) ואשתו מ' גיטל במהר"ר יצחק ז"ל י"ד אדר שני שס"ו (שם דף ס' ע"א). ה)

לר' שמואל יוסט כ"ץ היו עוד שלשה בנים והם ר' דוד ור' שמחה פרידמן ור' משה ובלם (וכן אשתו מ' שריל ובנור, שמואל זנוויל של זה האחרון) מתו במגפה בחדשי אב ואלול שנת שס"א (פנקס הח"ק דף ג"ו ע"א וע"ה ע"ב). ו) ר' משה שור ליברלש היה חתן האלוף הקצין ר' חיים בהר"ר יואל פעטליצר; „ונשמת מ' בילה בת הר"ר יוד"י ר' ליברמן אשת ר' משה שור יום ה' כ"ח אדר שני שס"ו לפ"ק" (פנקס הח"ק דף ס' ע"א); „ונשמת האשה הרכה והענוגה מרת רעלה בת ר' חיים ר' יואלש אשת מוהר"ר משה ליברלש סופר מתה ונקברה ביום ו' עש"ק אי"ך אי"ר תמ"ה" (שם דף ר"ב ע"ב). הוא אבי אמו של הג"מ אליקים געציל ראקובר אבד"ק ראקוב וראב"ד בקראקא 9) ונמצא התום ביום ב"ה סיון תנ"ב בין ראשיההכרה „פעטליצר" ומנהיגה 10). הכרת „פעטליצר" היתה חברה גדולה וחשובה מאד ובראשה עמדו באותו יום ושנה י"ב ראשים ומנהיגים והמשת הדיינים האלה:

א) ר' חיים ב"ר יהודה ליב ארגלה, רב בכהכ"נ ר"ו פאפר והותנו של בעל עולת תמיד ועולת שבת (אמשטרדם, תמ"א); ב) הדרשן ר' שמואל ב"ר אברהם הנקרא (ע"ש חמיו) ר' שמואל ר' מאשדש, שמוכא בספר דרוש שמואל ולקט שמואל (וויניציא, תנ"י) פ' מטות והסכים עה"ס מקור חיים (פויורדא, תנ"י) כ"ד טבת תנ"ה; ג) ר' רפאל בהגאון המפורסם בעל חלקת מחוקק; ד) ר' שמואל (בהמנהיג והקצין הנודע ר' שכנא כ"ץ הנ"ל) אבד"ק דובנא רבתי; ה) ור' פינחס ב"ר שמעון וואלף אויערבך, בהג"מ הירש מנליש המכונה מהר"ם זיסקינד אבד"ק לובלין) וחתן ר' שמואל ר' חיים ישעיהו (אבד"ק פפד"מ) ובעל הלכה ברורה (ווילמרשדארף, תע"ו) על ש"ע או"ח 11).

אביו של ר' חיים פעטליצר נזכר בפנקס הח"ק דף ר"א ע"ב „ונשמת הזקן מהר"ר יואל בן מהר"ר יצחק המכונה ר' יואל פעטליצר ביום א' יום ב' דר"ח תמ"ה. בשם „פעטליצר" נקראים ומוכאים עוד כמה אנשים חשובים בקראקא (מלבד ר' נתן ב"ר משה פעטליצר, שהוציא פה בשנת של"א ר' חלקי הש"ע להב"י עם הגהות הרמ"א, כגון: א) ר'

8) ובטעות כתוב ב"לחולדות גרולי ישראל" ע' 16 הערה 1 וברמה המצפה הנ"ל, כי ר' יצחק זעליג הוא בנו של הדיין ר' יואל ב"ר צבי הירש כ"ץ, שמת בשנת, תע"ח, בשני שנים אחרי מות אביו. וכן מוכה גם מחיבת „זצ"ל" שכתובה על אביו בחתימת שמו על כתב הרבנות משנת ת"ס.

9) כמוכה מפנקס הקהל דף רס"ה ע"א מיום כ"ג אדר שני תפ"ג ונדבר עוד סזה בפורטרוט בחולדותיו של הגימ אליקים געציל ראקובר.

10) ראה מאמרי, דברי הפני, באסאף תרמ"ב ע' 25 סו"ס ל"ט.

11) ע"ש.

איסרל פעטליצר, חתן מהר"ר גח, חתן הג"מ דוד, שבי הג"מ יצחק כהן שפירא, חותנו של מהר"ם מלובלין שמתה אשתו (של ר' איסרל פעטליצר) י"ט תשרי שס"ה: „ונשמת מ' רוזה בת מהר"ר נה אלמנת איסרל פעטליצר ז"ל יו"ד י"ט תשרי שס"ה, (פנקס הח"ק דף ג"ח ע"ב). „ומהר"ר נח" זה ידענו מאותו פנקס דף ב' ע"א, כי היה חתן הג"מ דוד כהן שפירא הנ"ל, ב) ר' צדוק פעטליצר במהר"ר דודיהונתן נחמן ראש ודיין בקראקא בנראה מחתימתו פה בפנקס הקהל מיום א' לס' פנחס ת"ג וי"ג שמחת תורה שנת תל"ג: „ונשמת האלוף הראש מהר"ר צדוק בן מהר"ר דוד יהונתן נחמן מת בליל ש"ת ונקבר ביום שמחת תורה תל"ג. „(פנקס הח"ק דף קע"ו ע"א). ר' ישראל (בהמקובל ר' משה ליברלש חתן ר' חיים פעטליצר) ליברלש, שמש בכהכ"נ הישן, היה חמיו של הקצין הגרומם ותורני ר' חיים בהר"ר ר' פיינש מעיר וויעליטשקה (הקרובה לקראקא), שמוכא בפנקס הקהל יום ב' חשוון תקל"א (דף ב"ד ע"א) וכ"ו כסלו תקל"ח (דף ק"מ ע"י) ונפטר כ"ז כסלו תקל"ז: „ונשמת התו' הר"ר חיים בהרבני מ"ו פיינש מוועלמשקי מת יום א' כ"ז כסלו ונקבר יום ג' כ"ט כסלו תקל"ז לפ"ק" (פנקס הח"ק דף רפ"ח ע"א). גם שני בנים חשובים היו לר' ישראל ליברלש: התורני ר' שרגא פיינש, שמש בבית המדרש של נערים, שחתום מ"ו תמוז תקל"א על הכרוז ישהכרז או באותו בהמ"ד 12). ור' אברהם חתן הקצין והראש הר"ר פישל קונס, שמוכא (ר' אברהם) בפנקס הקהל (דף רס"ב ע"א) יום ר' אב תקמ"ה. ר' פיינש ב"ר ישראל ליברלש נזכר בפנקס הח"ק דף רפ"א ע"ב: „ונשמת התו' מ"ו פיינש כהתו' מ"ו ישראל ליברלש מת ונקבר יום ד' כ"ד שבט תקלכ"ל. ור' חיים חתן ר' ישראל ליברלש הוא חותנו של המנהיג ר' שלמה זלמן בהר"ר מנחם סג"ל (ואולי הדיין ר' מנחם ב"ר אהרן סג"ל הנ"ל). שבא חתום ר"ח אדר ראשון שנת תק"ס בין ראשי העיר קראקא 13). ונודעים לנו עוד, ממשפחת ליברלש: א) ר' ליב ר' משה שור ליברלש שבנו (של ר' ליב) מת פה במגפה בשנת ת"י"ב ונזכר בפנקס הח"ק (דף קל"א ע"א) לא בשמו ורק סתם „בן" ובשם אביו ואביו זקנו הנזכרים; ב) ר' אפרים זלמן ליברלש, פרנס העדה, שחתום כאן י"ד כסלו ת"פ 14); ג) ר' ישראל ליברלש השני, שנמצא חתום בין השו"ב העיר יום כ"ה אדר תקמ"א 15) והוא כנראה נכדו של ר' ישראל ליברלש הראשון.

12) ע"ש ע' 62 סו"ס ס"ה.

13) ע"ש ע' 71.

14) פנקס הקהל דף ק"ב ע"ב.

15) דברי הפני הנ"ל ע' 74 ב"י ב"ו.

הקדמה.

ירמ"ד כ"ט כ"ג „ואנכי הודיע ועד". הקרי הוא היודע, אולם הכתיב מה הוא ומה תכנו? עד הגה לא: ראיתי עוד מי שיעיר בזה דבר, רק הרד"ק בותב שהכתיב בא בהפוך-אותיות מן הקרי. ר"ל שהוא כמו כבש כשב שלמה שמלה, שהכונה אחת, אף שתכונה האותיות הפוכות. והוא זר מאד, כי איך יעלה על הדעת לומר הודיע במקום היודע, הוציא במקום הוציא ודומיהם, ואיך יקרא?

ומה שנראה לי בזה, הן נודע כי בימי-קדם לא היה חלוף-הפסוקים והתבות כמו שהוא לפנינו בכח"ס. ראה בהקדמת-הרמב"ם על התורה, ונשארנו לנו מן העת הקדומה שירורים אחרים בתנ"ך, כגון; טימינו אשרת תם (כ' מל"ן קרי) למן. נחר טפח מאשתם (מאש תם קרי) עפרת (ירמיה) ועוד, ע"י מסכת סופרים פ"ז הי"ג והנה בתרגום הסורי נמצא תמונת „הו" לזכר נסתר תמורת הוא, ונשארה עוד התמונה הזאת גם בעברית בכונים; ויסכנהו, יבוננהו וכו', ובש"ס סכה מ"ה א' במשנה: בכל-יום היו מקיפין את המזכה ואומרים אנא ר' הושיעה נא. ר' יהודה אומר אני והו הושיעה נא. „אני והו" הם שמות הקביה שנקרא „אני" גם „הוא" ע' בתו' שם ד"ה: אני והו ובטהזור לסכות עם באור הר"ה. ובירושלמי במקומו אומר: בני (כ"ן היא) מתנ"י: אני והוא. ר"ל שבא הו במקום הוא באלף. ומעתה ענין הכתיב הוא: ואנכי הו י"ל ועד. כמו: אנכי הוא

מנחמם (ישעיה נ"א). מלה אחת (הורדע), שהיתה נקראת לפניו בשתי-תבות — וכאה מלת הוא חסרה א' וכן ידע חסר וא"ו בכבדאשית ג' ה' כיה ביה ל"ג י"ג ועוד אחרים רבים. והדברים ברורים.
דברים ליב י"ז: לא שערום אכתובם. ע' רש"י, רש"ב"ם וראב"ע ועוד. ודבריהם דחוקים מאד. ונראה כי "פקד עון אבת" מתרגם: מסער חובי-אהבן, ופקדת כל-האדם יפקד עליהם (במדבר ט"ז) מתורגם: וסערא דכל-אנישא יסתער עליהון, פקדו נא וראו (שמי"א י"ד י"ז) = סערו כען וחזו. לדאות את הערים (מיא מ' י"ב) = למסער ית קרויא. ומזה בשים: רבינא סר סכינא (ערוכין סיג), דלא סר סכינא קמי חכם — דרבא (חולין י"ה) — מנין שהקב"ה סר (רואה ומבקר) את ההולה שנאמר ד' יסעדנו קרי ביה יסעדנו. (שבת י"ב ב'). בא סר כמו סער בהבלעת הע'. ע' ערוך סר ב'. ולפי' יהיה לא שערום = לא סערום = לא ראום או לא פקדום. כלומר לא ידעום ולא הכירום ולא עלו על לבם מעולם. ואחשוב בצדק ישואת תהיה גם כונת תרגום אונקלוס שתרגם: לא אתעסקו בהון אכהתכון. כמובן ממה שאמרתי. מ"י הלמן.

אונזערען פאמיליען עמפעהלען וויר

דיא קאלינער ציכאריע יוסיפ'ס בעסטע.

זיינבל המרספלד	הנה שפיטין
מאורישים בח' תמוז	
ראָוואדוב	מיעלעץ
פרימצי זיינפלד	שמואל וויססעלם
מאורישים בתמוז תר"ע	
נדבורנה	נדבורנה

אני מכרך את גימתי מרת מרים דרימר בזאביא לארוסה עם מר אייזיק פפעפערבוים בסטריא במז"ט ואושר שד קימא. מז"ט לחותני ולחמותי. זאב ווייך — יינגליצה.

ארשת ישפתי תביע כמו"ט לידידי החביב מר ליבוש מרגלית לחתונתו.
ליב שייב ורעיתו.
האחים ישראל, אלעזר, והערץ פפעפערבוים מסטרי מכרכים את העלמה המליג מרת מרים דרימסער מואביע בכרכת מז"ט לארוסה עם אחינו היקר מר אייזיק. מז"ט להוריה.
הננו מכרכים את ידידנו מר משה מאננע בקראקא לכלולת בתו במז"ט.
מו"ל "המצפה".
"ברגשי גיל אביע כז"ט לרעי המשכיל מר צבי אשכנז לחתונתו. מז"ט להוריו".
צבי אריה פיינשטיין — האָראַסטקוב.

קונקורס.

ועד החברה אספת זקנים בקראקא מודיע בזה, כי מפרי הצדקה, שחקדיש ר' זעליג הירש שמי"ה, יחלק ביום א' דחוו"מ סכות תרע"א (20 אָקטובר 1910) חמש תמיכות בנות 200 (מאתים) כתר לחמשה בעלי מלאכה עניים הגונים יהודים או לאלמנות תגרנות. הרוצים לזכות בתמיכות האלה יגישו כתב-בקשה עם תעודת עניות ותעודת מוסר אל יד הח"מ עד 15 ספטמבר 1910.
Adwokat Dr. Rafał Landau.
קראקא בחדש תמוז 1910.

זוכע איינען מיכטיגען העברעאישען רש"י שריפטזעמצער

ויעלכער פר. שמונדע 16 — 42 ציצערא קלויבט, זעמטמליכע פערשפּלענונג אונד 12 קראנען געהאלט פּר. וואכע, דער פאסטען איזט גלייך צו בעזעצער. אדרעסע: FRIEDMAN, TOLCSVA (Ungarn).

הוצאת "התחיה" סטניסלב יצא לאור
מלון עברי חדש חלק ראשון
מתורגם מועברית לפולנית ולגרמנית
חבר ע"י סופרים פדגוגים מופחים בהשגחת הפרופיסור ד"ר מאיר ווייסברג, המלון עברי החדש הוא יחיד במינו ויבואו בו כל המלים החדשות שנתחדשו עד הנה בעולם הספרות ובסופו יבוא קונטרס שלם בשם "גוספות". מחיר החלק הראשון 3 כתרין ומי שישלח מראש 5 כתרין יקבל תיכף את חלק השני שהולך ונדפס ויגמר בזמן קצר. כמו כן יש להשיג אצלי כל מיני ספרי חנוך ולמוד, ספרי השכלה ומדע לרוב. עבור חבורות אנודות ומוכרי-ספרים אתן רבט הגון. הכתובת:
Abraham Robinsohn Buchhandlung
Stanislaw, Galizien

הישיבה הראשונה בגליציה.
בעיר בראדשין הנקובה בשמה תורת חיים שנוסדה ברשיון הממשלה יר"ה בשנת התרס"ה תחת השגחת הרב הגאון הגדול ריש מתיבתא ואבד"ק הנ"ל מו"ה פנחס הלוי איש הורוויץ שליט"א, מתנהגת ע"פ פקודת הגאון ראש הישיבה הנ"ל. האדריסה לכל עניני הישיבה בין למכתבים ובין למשלוח תרומת החברים והמתנדבים הי"ו תערך רק אל סגן הנשיא Mendel Schummer, Bohorodczany.

Kaufm. Fern-Unterricht!
Bücher-Lieferung gegen Monatsraten
בוכפיהרונג (אללע מעטאָדען) האנדעלסקאררעספאָנ-דעין, דייטשע שפראכלעהרע, קויפס. רעכנען, האנדעלס-עט וועכסערעכט, ווארענקונדע, געאָגראפיע, שענשרייבען, וועלטגעשיכטע, עס פ ע ר א ט א - ו ו ע ל מ ש פ ר א כ ע, סטענאָגראפיע, (אלע סיסטעמע) א. ה. וו. קאנן יעדערמאן אָהנע בעזאָנדערע פאָרקענטניסע אים ברעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — האָגראַר מאַסיג. — בייא גלייכצייטיגער טיילנאחמע אן 4 לעהר-פּעכערן.
STENOGRAPHIE GRATIS.
אנפראגען נור געגען רעטורקארטע, פּראַספּעקטע K 0.50 ערפאָלג גאראנטירט.
Erstes commercielles Unterrichts-Institut.
Abteilung für briefl. Unterricht
A. WEISSMANN, Podgórze, Krakau H-E.

בהכשר "WILLAX" גמור
Zucker, Kaffee und Cichorie ganz überflüssig, wenn man "WILLAX" Kaffeewürfel benützt. Denn wenn ein "WILLAX"-Würfel in heissem Wasser oder in heisser Milch aufgelöst wird, hat man sofort einen hochfeinen schwarzen Kaffee oder einen vorzüglichen Milchkaffee fertig. Willax wird unter strenger orth. Vignette zu achten! Preis blos 4 Heller per Würfel. Wiederverkäufer wollen Spezialoffert verlangen! Jedem Packet wird orth. הכשר beigelegt. Zu beziehen ausschliesslich
"Garai"-Droguerie, Budapest, Garai-Platz Nr. 14.
(Einzige gesperrte Droguerie Budapests.)
Telegramm-Adresse: "Vanillin, Budapest.")
Daselbst auch Chemisches Laboratorium, Verbandstofflager, Heilmittel-Spezialitäten, Haushaltsartikel, Parfüms, kosmetische Artikel etc. Alle Sorten allerfeinsten **ätherischer Oele** und **Compositionen** zur Zubereitung schmackhafter Liquere und Brantweine (auf kaltem Wege) billigst.

לקוראים עבריים!
יצא לאור:
לקורות הקראים בגליציה
מאת ראובן פאהן.
בו נמצא חומר חשוב ומלבב ע"ד ישוב הקראי בגליציה, קורותיו ורשימת "חכמיו" ותולדותיהם. המחיר 40 הלר במרקאות. כן נמצא עוד מספר מצומצם של הספר "מחיי הקראים" מאת הסופר הנ"ל. מחירו 1K20.
לקונה שניהם ביחד רק 1K10.
להשיג מאת:
Mendel Akselrad in Halicz (Galizien)

ביליג דראהמגעוועבע
פיר זיפען ארבייטער אונד אייזענהענדלער אללע נומערן אונד ברייטען bei **L. APERMAN, BRODY** Theelager.

בשורת ספר חדש

לחה זה חדש, שיאל לאור הסוג, לא קזפתהו עין נאז: תוספתא סדר זרעים כהג"ה ודווייקת היטב עם שני פירושים, הנקוצים בשמותם ונחת ילחק וסירי נחת. כל חלה חצרו יחדו ע"י הרב הגדול וכו' וכו' יחדו ילחק הכהן חצ"ק חלענור וכעת ניוסצי ירושלם הוצ"ה, בן לאותו הרב הגאון המוצהק הנופורקים ונאור הגולה וכו' וכו' שג"ס ונרדכי הכהן הגדול שליט"ה חצ"ק צרעזאן יע"ה. החפץ להציא צרכה אל ביתו יפנה אל ח' כבוד הנוחצר רבי האדרעק: Rabbi Isak Schwadron Jerusalem Palästina או לחמי הנוחצר Hersch Schwadron Bóbrka ויולא נופש לכפשו ויכצע עונג צעזעש"י. נחיר הספר 4 כתרם חוץ ונהנסלוח צפאקט.

החפץ להציא צרכה אל ביתו יפנה אל ח' כבוד הנוחצר רבי האדרעק: Rabbi Isak Schwadron Jerusalem Palästina או לחמי הנוחצר Hersch Schwadron Bóbrka ויולא נופש לכפשו ויכצע עונג צעזעש"י. נחיר הספר 4 כתרם חוץ ונהנסלוח צפאקט.

הגימנאזיום הריאלי היהודי במסאראז'ינעמין

לכות-הספר התכונני הזה יש כל זכות ויפוי-כה של בה"ם התיכונים של הממשלה בכל עניני חול. החנוך העברי רחב ועמוק בכל מקצועות תהו"ק: תנ"ך עם רש"י, גמרא עם תוס', שלהן-ערוך, תולדות היהודים וכתב ולשון עברית. בשנתות ו"ט סגור ביה"ס. מנהל למורי הקדש הוא החיג מ"ה משה דוד גראס, לפנים רב בלוצערין, גיסו של מייסד ביה"ם הרה"ג ר' יונג באונג, ברעד. בחדש מאי נפתחה מחלמה ההכנסה לנסיון הכניסה, בלי נסיון הכניסה לא יקובל תלמיד. לבן נחוי להיות מן המקריים.

Verwaltung des jüd. Privat-Realgymnasiums Sforožynetz (Bukowina).

ביערפערטרעטונג

ווער אויף דער פערטרעטונג דער ברויערייען דער נארדמעררישען ברויערייא אונד מאלצפאבריקס-אקציעענגעזעלשאפט אין האנסדארף, יאהרנסדארף אונד מאָהר. שאַהנבערג, וועלכע האַנגראַדיגע ביערע וויא האַנסדארפער-פילזנער, סודעמענ-ברייא, (ביירישע סארטע) באַק, פאַרשאַר קוואליטעט) עקספארט-מערצען, דאפּעל-לאַגער אונד לאַגערביער ערציגט, רעפ-לעקטורט, וואללע זיך געפּעלליגט אונ-געזיימט אן דערען גענעראלפערטרעטער Grajower, Henenberg & Scharf Chrzanów.

ווענערן, וועלכע בערייט זינד, אללע אן זיע געשטעלמען אנפאררענגען גע-ניענע צו קייסטען.

Wyd.: Naftali Hof S. M. Laser
Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowieza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.

Newyorker Germania

Lebensversicherungsgesellschaft.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686.228.—
Stand der Activa laut Bilans Ende 1905 " 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 " 30,748.986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.— " } 15,934.003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende " 11,718.647.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Policen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält;
- 3) Reise um die ganze Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen;
- 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Policen frei verfügen, gemäss der in der Polizza ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien:

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht.

Erstes und Grösstes
Gramophonhaus
JOSEF WECHSER

Engros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטרעטער דער גראמאפאן אקציען-געזעלשאפט מיט סארקע, שרייבער ענגעל
גרעססטעס לאגער פאלינישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטען מיט סארקע, ענגעל.
20.000 פלאטען ערסטגרעסטער קינסטלער
לעמבערג, טעלעפאן II 2033 קראקוי, טעלעפאן 461
רעפערטורטורטיליע אונד ווערקשטעטע אס אָרטע בעסטע אומטויש-בעדינגונגען. — פרייקאמאראגע גראמאס אונד פראנקא.

האטעל ציפפער, לעמבערג

HOTEL ZIPPER LEMBERG

vormals

Hotel u. Restauration MAJER KATZ, Rajtana 9.

Telefon Nr. 889.

האכסניא ובית המרוח של ה' מאיר האטין ז"ל בלבוב, ברהוב רייטאנא 9

הנורעים זה 40 שנה בכל תפוצות ישראל, מתנהלים גם עתה תחת אותה ההנהלה עצמה של השנים הקודמות, ביתרון הבישר אף למהדרין מן המהרין; ועוד יתרה נעשה, כי כל החררים תקנו מהרש וערכו כטוב טעם ודעת ובנקיון עצום מתאימים לצרכי החיים, במאור אלקטרי, גם בחררים מוהרים לרחצה וכלל הקומפורט הררוש לרוח העת, ונחת שלהני מלא דשן, גם סניף מוהר למאכלי הלב גערך על ידו ברהוב סטאניסלאוו 4 מול האכסניה שלי במאכלים ערכים לחך, למען השביע רצון את כל הרווישים לשבני.

צבי הירש ציפפער.

האטעל ורעסטוראציאן כשר לבע"ב יהודים של **שלום אהרן ראזענטאל** בלבוב, רחוב רזעזניצקא 13 טעלעפאן נוי 1314

M. Gutwirth, Bochnia liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen.

פערשיעדענע

פלוים- & בעטשפערערן צו רען בילליגסטען פרייען ליעפערן
APTOWITZER & WAHLER
Geflügel, Gänsefett u. Federn Export, TARNOPOL.

10 Kronen fällig!

kann jedermann auf leichte Weise verdienen. Senden Sie Ihre Adresse nur auf einer Postkarte an die Firma Jak. König, Wien VII/3 - Postamt 63

כה דהתרא עדיף!

כל החפץ לגלח הזקן כהתר ולא כאסור יקנה מטני את אבק-הגלוח החדש

EXCELLENT

כישמו בן הוא, טוב ויפה וריחו נעים ומועיל לגלוח הזקן כרגעים אחרים עצהו"ט. הירא דבר ה' יוצא כזה ירי חובת המקום ו"ה הכריות. טחור תכה אחת כתר וחצי שתי תכות ישני כתרם וחצי. ע"י נאכנאמהע לא ישולח. כתיבתי עתה.

MOSES KATZ

JERUSALEM, Palästina, Poste restante

לפנים היה מושבי בלנדון.

הוצאת "השרון" פשמישל.

יצא לאור

שפתנו חלק שני

רפאל סופרמן מאה צבי שרפשמן מקראה עם תמונות וציורים לשנת הלמודים השנית.

הספר הזה הוא היחיד בין ספרי הלמוד, שהוא מתאים התאמה גמורה להתפתחות השכלית ודיעותיהם בשפה של פעמים משנת הלמודים השנית. שפתו קלה מאד, יפה ופיוטית ותכנו מענין למשוך את הלב. הספר מכיל סלבר שפע תמונות וציורים, שיהות, ספורים, משלים ושירים, שנתבררו בהקפדה יתרה, גם אגדות היסטוריות ועממיות נחמדיות, הנותנות ספוק להפנטסיה העשירה של התינוק וסזון להגשותיו הלאומיים.

שפתנו חלק שני היא מקראה שאין כמותה לקלות השפה ופיה, להתאמה דיקנות לגיל הילדים ודיעותיהם, לתכן מענין ולהדור אסתתי מצוי. מחירו K. 1.50 נמצא אצל כל בתי מסחר הספרים. המכירה הראשית בגליציה

Amkraut & Freund, Przemyśl.

אנציקלופדיא עברית לכל מקצועות תורת ישראל, ספרותו ודברי ימיו בעשרה כרכים. ספר נחוי לכל הרבנים, הסופרים, המשבילים ולכל בן תורה והוגה בחכמת ישראל.

יצא לאור הכרך הרביעי, המכיל את הערבים מן האותיות ר' ה' ו' ז' ה'. מחירו אצל המו"ל 3 דולרים-15 כתרם והמשלם ע"י "המצפה" יקבלהו מאמריקה חפשי בעד 12 כתרם מכורך.

לשדכנים.

לנערה יפת תאר מהונכה הנוך יהודי בעלת מעלות ומדות טובות, ממשפחה מיוחסת מאד, שיש לה נדון 3000 כתר, אני מבקש חתן מתאים בעל עסק, לפנות אד העתון הזה בשביל ש. צייטמאן.